

Rapportage

Onderzoek naar de aard, omvang en aanpak onder jongeren tussen de 10 – 23 jaar

Naar een gerichte aanpak van jeugdproblematiek in Ridderkerk

Frouke Sondeijker - Mathilde Compagner - Maxime Yenga

Naar een gerichte aanpak van jeugdproblematiek in Ridderkerk

Onderzoek naar de aard, omvang en aanpak van jeugdproblematiek onder jongeren tussen de 10 – 23 jaar

Rapportage

Frouke Sondeijker
Mathilde Compagner
Maxime Yenga

Utrecht, november 2023

Inhoud

1	Inleiding	4	5	Conclusie en aanbevelingen	28
1.1.	Aanleiding van het onderzoek	4		Conclusies	28
1.1.	Doelstelling van het onderzoek	4	5.1.	Ridderkerk gemiddelde gemeente qua aard en omvang jeugdproblematiek (deelvraag 1)	28
1.2.	Vraagstelling van het onderzoek	5	5.2.	Bestaand instrumentarium in aanpak jeugdproblematiek (deelvraag 2)	28
1.3.	Methoden van onderzoek	5	5.3.	Aansluiting Ridderkerkse aanpak op aard en omvang jeugdproblematiek (deelvraag 3)	29
2	Het Ridderkerks beleid op jeugdproblematiek	6	5.4.	Beperkingen van de studie	31
2.1.	Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023 (gemeente Ridderkerk) 2020-2023	6	5.5.	Aanbevelingen (deelvraag 4)	32
2.2.	Beleidsnota Sociaal Domein 2021: Met Ridderkerkers, voor Ridderkerkers	8		Literatuur	35
2.3.	Wat leren we over Ridderkerkse aanpak uit beleid?	9		Bijlage 1 – Methodologische verantwoording	36
3	Aard, omvang en aanpak jeugdproblematiek in cijfers	10		Bijlage 2 – Factsheet Jeugdproblematiek Ridderkerk	39
3.1.	Jong in Ridderkerk: achtergrond jongeren	10		Bijlage 3 – Preventiematrix	47
3.2.	Aard en omvang van problematiek onder jongeren	12			
3.3.	Hulp aan jongeren	15			
3.4.	Wat leren we uit de cijfers?	17			
4	Ridderkerkse professionals over de aard, omvang en aanpak jeugdproblematiek	18			
4.1.	Welke problematiek zien professionals vooral onder jongeren?	18			
4.2.	Hoe ervaren professionals de Ridderkerkse aanpak?	22			
4.3.	Wat leren we van professionals	27			

1 Inleiding

In deze inleiding gaan we achtereenvolgens in op de aanleiding van het onderzoek, de doel- en vraagstelling van het onderzoek en de methoden van onderzoek.

1.1. Aanleiding van het onderzoek

November 2021 heeft de gemeenteraad van Ridderkerk een motie aangenomen om onderzoek te laten doen naar de aard en omvang van jeugdproblematiek in Ridderkerk. De gemeente Ridderkerk heeft het Verwey-Jonker Instituut gevraagd dit onderzoek uit te voeren. Specifieke overwegingen voor het indienen van de motie is dat de gemeenteraad signaleert dat:

- De leefbaarheid in bepaalde wijken onder druk staat.
- Lachgasgebruik en daaraan gerelateerde overlast nog steeds aan de orde is ondanks een lachgasverbod in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV)
- Het (messen)geweld onder jongeren niet is gestopt.
- Op bepaalde plekken in Ridderkerk bijna dagelijks overlast wordt ervaren rond drugsgebruik.

De gemeenteraad is daarbij van mening dat:

- Het van belang is om overlast in de kiem te smoren, jeugdigen te bewaken voor (verder) afglijden en oog te hebben voor perspectief.
- Er niet alleen aandacht dient te zijn voor zichtbaar probleemgedrag, maar ook voor minder zichtbare problematiek, die jongeren ook kwetsbaar kan maken voor (drugs)criminaliteit.
- Het van belang is om te weten wat de precieze aard en omvang is van de problematiek bij de jeugd en de overlast die wordt veroorzaakt, en of het bestaande instrumentarium voor de aanpak aansluit bij de omvang en aard van de jeugdproblematiek.
- Het niet alleen jongeren zijn die de genoemde overlast veroorzaken, maar gelet op hun toekomstperspectief bij hen voor nu en later de meeste winst is te behalen.

1.1. Doelstelling van het onderzoek

Doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de aard en omvang van de jeugdproblematiek in Ridderkerk en te toetsen in hoeverre de huidige aanpak hierop aansluit en wat er eventueel beter kan, zodat meer jeugdigen in Ridderkerk tijdig passende hulp krijgen. We richten ons daarbij op jongeren in de leeftijd van 10 tot 23 jaar. De gemeente heeft enerzijds behoefte om te weten wat de omvang en aard van de jeugdproblematiek in Ridderkerk is en welke categorieën daarin te onderscheiden zijn (bijvoorbeeld naar internaliserende problematiek als angst en depressie en externaliserende problematiek als aandachts- en gedragsproblemen). Een vraag die hiermee verband houdt, is of de (lokale) instanties kwetsbare jongeren die een verhoogd risico lopen om in de criminaliteit te geraken wellicht eerder in beeld kunnen krijgen. Anderzijds wil de gemeente de bestaande aanpak van de jeugdproblematiek

kritisch tegen het licht houden en inzichtelijk maken of deze aansluit bij de omvang en aard van de jeugdproblematiek in Ridderkerk.

1.2. Vraagstelling van het onderzoek

Op basis van deze doelstelling zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Wat is de *aard en de omvang* van de jeugdproblematiek in Ridderkerk anno 2022, zowel qua internaliserende als externaliserende problematiek?
2. Wat is het *bestaande instrumentarium* met betrekking tot de aanpak van jeugdproblematiek in Ridderkerk?
3. In hoeverre *sluit* het bestaande instrumentarium voor de aanpak aan bij de omvang en aard van de jeugdproblematiek?
4. Welke *aanbevelingen* kunnen worden gedaan om de bestaande aanpak te optimaliseren en/of nieuwe interventies te initiëren die beter aansluiten bij de geconstateerde problematiek?

1.3. Methoden van onderzoek

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden hebben we een combinatie van methoden gebruikt. Voor een beknopte weergave, zie onderstaande figuur; voor een uitgebreidere methodologische verantwoording, zie Bijlage 1. In totaal namen 21 professionals deel aan het onderzoek.

Figuur 1.1 Overzicht onderzoeksmethoden

Verkennde fase Ridderkerkse aanpak

- Bestuderen beleidsstukken

Aard, omvang en aanpak in cijfers

- Bestuderen cijfers CBS, politie, GGD e.a.

Verdieping met Ridderkerkse professionals uit zorg-, onderwijs en veiligheidsdomein: hoe zien zij de aard, omvang en aanpak?

- Enquête (n=20 professionals)
- Groepsgesprekken (n=11 professionals) en interviews (n= 6 professionals)

Duiding resultaten

- Duidingssessie met beleidsprofessionals: wat betekent uitkomst voor het Ridderkerkse beleid en praktijk voor de komende jaren?

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste beleidsstukken besproken als het gaat om jeugdproblematiek. In Hoofdstuk 3 komt de aard en omvang van de Ridderkerkse jeugdproblematiek aan bod. In hoofdstuk 4 gaan we in op in hoeverre de aanpak in de praktijk aansluit op de aard en omvang van de problematiek zoals gevonden en in hoofdstuk 5 sluiten we af met een eindconclusie en aanbevelingen aan de gemeente Ridderkerk.

2 Het Ridderkerks beleid op jeugdproblematiek

Aan de gemeente Ridderkerk is gevraagd om relevant beleid ten aanzien van zowel internaliserende als externaliserende problematiek en de aanpak ervan te delen. Er zijn twee beleidsstukken naar voren gekomen die met name van belang zijn voor dit onderzoek, namelijk het Integraal Veiligheidsbeleid Ridderkerk 2020-2023 (paragraaf 2.1) en de Beleidsnota Integraal Beleid Sociaal Domein 2021 (paragraaf 2.2). We vatten de belangrijkste elementen uit deze beleidsstukken hieronder samen en sluiten het hoofdstuk af met de opvallendheden en wat ons dit leert als het gaat over jeugdproblematiek in Ridderkerk en de aanpak ervan (paragraaf 2.3).

2.1. Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023 (gemeente Ridderkerk) 2020-2023

Eén van de doelen van het Ridderkerkse Integraal Veiligheidsbeleid is om de subjectieve (veiligheidsbeleving) en objectieve (cijfers) veiligheid binnen de gemeente te vergroten. Verschillende samenwerkingspartners uit het veiligheids- en het sociale en jeugddomein vervullen hierin een belangrijke taak.

Op basis van gesprekken met politie en uitgezette enquêtes bij het jongerenwerk, zorgmedewerkers en buurtpreventie zijn zes prioriteiten vastgesteld, namelijk: ondermijning, drugsoverlast, jeugd, senioren en veiligheid, woning- en voertuiginbraken en evenementen. Dit onderzoek valt onder de prioriteit jeugd, maar ook de andere prioriteiten.

Doelstellingen op het gebied van jeugd

Volgens het Integraal Veiligheidsbeleid gaat het met de meeste Ridderkerkse jongeren gelukkig goed. Er is echter ook een groep jongeren waar het minder goed mee gaat. Binnen de gemeente zijn overlastgevendende jeugdgroepen actief. De driehoek (bestaand uit de burgemeester, het Openbaar Ministerie en de politie) probeert jeugdigen uit deze groepen in beeld te krijgen middels een groepsscan en vervolgens hierop een groepsaanpak in te zetten om jeugdoverlast- en criminaliteit tegen te gaan. Deze aanpak heeft hoge prioriteit zo staat te lezen in het Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023.

Integraal Veiligheidsbeleid Ridderkerk 2020-2023:

korte samenvatting aanpak Jeugd

Met de aanpak jeugd wil de gemeente Ridderkerk jeugdoverlast en-criminaliteit tegengaan en middelengebruik onder jongeren terugdringen. Jeugdgroepen zijn dynamisch: ze verplaatsen, verdwijnen en ontstaan snel. De afgelopen jaren is dit duidelijk zichtbaar geworden in Ridderkerk. De aanpak van overlast gevendende jeugdgroepen wordt voortgezet en waar nodig geactualiseerd en vernieuwd. Door problemen in een vroeg stadium te signaleren kan zwaardere inzet voorkomen worden. De koppeling met de regisseur jeugd en veiligheid, de jongerenwerkers, politie, Halt, het Zorg- en Veiligheidshuis en het wijkteam is hierbij cruciaal. Om in gesprek te raken en te blijven met de jongeren is het belangrijk om overlastplekken in de buitenruimte te blijven bezoeken. Hierdoor worden de jongeren uit de anonimiteit gehaald, kunnen afspraken gemaakt worden over het gebruik van de buitenruimte, maar kunnen ook signalen en ideeën vanuit de jongeren zelf opgehaald worden. Veel overlast en criminaliteit ontstaat door het gebruik van middelen onder jongeren. Naast deze overlast veroorzaakt het gebruik van middelen ook gezondheidsrisico's. Het actieplan alcohol en drugs beschrijft hoe het middelengebruik tegengaan kan worden. Ook hierin is er een intensieve samenwerking met de politie gericht op een repressieve aanpak van middelengebruik onder de jeugd.

Integraal Veiligheidsbeleid Ridderkerk 2020-2023: acties voor aanpak prioriteit Jeugd

Voor de komende jaren ziet de aanpak er als volgt uit:

- De overlastmeldingen die bij de gemeente binnenkomen worden zo spoedig mogelijk opgepakt. Melders worden benaderd en bevestigd voor informatie.
- De groepsaanpak wordt waar nodig weer toegepast om een jeugd-groep beter in kaart te brengen, samenwerking tussen de partijen te bevorderen, informatiedeling tussen de partijen te waarborgen en de zorg op te starten/uit te breiden.
- De afdeling Openbare Orde houdt korte lijnen met de regisseur jeugd en veiligheid, het wijkteam Ridderkerk, scholen en ouders om vroegtijdig signalen te ontvangen omtrent jongeren waar zorgen over zijn zodat deze snel en adequaat opgepakt kan worden.
- Het jongerenwerk wordt actief betrokken en samenwerking wordt gezocht om vroegtijdig signalen van overlast te signaleren.
- De regisseur jeugd en veiligheid is de link voor afstemming tussen preventie, curatieve en repressieve ketens.
- De verbinding met het Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond is van groot belang in het kader van veiligheid en moet gewaarborgd worden (ook voor de 23+ doelgroep).
- De gemeente en politie blijven actief betrokken bij plekken waar jongeren samen komen.
- Coördineren van de bezoeken aan overlast locaties door het jongerenwerk en de wijkagent.
- Het actieplan alcohol en drugs wordt geactualiseerd om zo adequater te kunnen inspelen op landelijke en regionale ontwikkelingen.
- Preventieve maatregelen worden genomen om het gebruik van lachgas tegen te gaan, hierbij houden we de ontwikkelingen op dit gebied in de gaten.
- Blijven uitvoeren van repressieve acties met betrekking tot middelengebruik waarbij de gemeente, indien noodzakelijk, aanhaakt met bestuurlijke instrumenten.
- We blijven de Hitters op hun huid zitten in de gezins- en leefomgeving zodat er betere zorg geboden kan worden en ze een goede besteding hebben.

2.2. Beleidsnota Sociaal Domein 2021: Met Ridderkerkers, voor Ridderkerkers

Ridderkerk is op weg naar een andere manier van organiseren, denken en werken. Het versnipperde gemeentelijke beleid willen ze samenbrengen in een logisch, samenhangend geheel, omdat problemen van inwoners zelden op zichzelf staan. Jeugd krijgt met name aandacht onder het kopje 'Ridderkerkers ontwikkelen zich optimaal'. Onder de kop 'De jeugd heeft de toekomst' Komen thema's als talentontwikkeling, vroegsignaleren van jeugdigen die risico's

lopen in hun ontwikkeling, inzetten op lichtere vormen van hulp en specifiek op weerbaarheid, terugdringen van middelengebruik, aanpakken van veelvuldig of langdurig verzuim van school en aandacht voor psychosociale problematiek. Tevens is er aandacht voor ouders die vragen hebben over het opvoeden of hierbij problemen ervaren. De meer contextgebonden factoren die invloed kunnen hebben op de ontwikkeling van kinderen zoals woonsituatie, financiële situatie en voorzieningen in een wijk worden alleen heel summier genoemd, maar verder niet uitgewerkt. Daar wordt wel een apart hoofdstuk aan gewijd, maar niet gerelateerd aan jeugdproblematiek.

Beleidsnota Sociaal Domein 2021: Met Ridderkerkers, voor Ridderkerkers

De ambities zijn in deze beleidsnota als volgt geformuleerd:

- Van denken in klanten naar denken in mensen.
- Van producten en prestaties naar oplossingen en resultaten.
- Van denken in afzonderlijke domeinen naar realiseren van meer samenhang.
- Van beheersen en controleren naar samen leren en ontwikkelen.
- Van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'; van verkokerd werken naar een integrale werkwijze.

Ten aanzien van jeugd wordt vooral ingezet op:

- Extra investeren in de samenwerking met partners in de voor- en vroegschoolse educatie en de geboortezorg met als doel de (vroeg)signalering te verbeteren (bijvoorbeeld op het gebied van taal- of ontwikkelachterstand), een goede overdracht te bewerkstelligen (bijvoorbeeld tussen kinderopvang en de basisschool) en daar waar nodig zo vroeg mogelijk hulp/ondersteuning in te zetten.
- In overleg met partners zoals scholen en vluchtelingenwerk extra aandacht geven aan ondersteuning van kinderen van statushouders.

- Extra aandacht voor tegengaan van gameverslaving en overmatig middelengebruik onder jeugdigen (bijvoorbeeld via peerondersteuning¹⁴).
- Inzetten van buddies daar waar sprake is van veel schoolverzuim of (dreigend) voortijdig schoolverlaten.
- In overleg met het onderwijs wordt bezien of versterking van weerbaarheid onder jeugdigen meer aandacht moet krijgen en dit zo nodig effectueren.
- Onderzoek verrichten naar de oorzaak van de mate van psychosociale problematiek van de Ridderkerkse jongeren in de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Ten aanzien van volwassenen/opvoeders wordt ingezet op:

- Aandacht voor verbetering van de basisopvoedvaardigheden daar waar nodig en meer aandacht voor achterliggende problematiek bij opvoedproblemen.
- Meer inzet van informele hulpverleners bij opvoedondersteuning.
- Extra aandacht voor opvoedondersteuning/ouderschapstraining voor ouders met kinderen van 4 tot 12 jaar.

2.3. Wat leren we over Ridderkerkse aanpak uit beleid?

Wat duidelijk wordt uit bovenstaande beleidsdocumenten is dat er al heel veel gebeurt op het gebied van jeugdproblematiek en veiligheid. Er is zeker niet enkel sprake is van repressie. De gemeente wil duidelijk meer handvatten creëren om gericht preventief beleid te ontwikkelen en de bestaande integrale aanpak van (groeps)criminaliteit effectiever te maken. Dit is van belang omdat jongeren steeds sneller carrière kunnen maken in de criminaliteit, bijvoorbeeld de ondermijnende drugshandel. Ook zien we in de nota Integraal Beleid Sociaal Domein¹ dat er rond jeugd vooral wordt ingezet op vroegsignalering en preventie. Belangrijk daarbij is dat er niet alleen wordt gekeken naar kinderen en jeugdigen zelf maar ook naar bijvoorbeeld gezin en school.

Wil je echt integraal werken aan jeugdproblematiek, dan vraagt dat om een meer gezamenlijke visie en verdere integratie van verschillende beleidsdomeinen zoals ook participatie en werk en inkomen bijvoorbeeld. Wat uit de beleidsstukken onvoldoende naar voren komt is hoe en wat er gemonitord wordt en in welke mate er al sprake is van een meet-, spreek- en verbeterbeweging oftewel een lerende praktijk als het gaat om de aanpak van jeugdproblematiek. Ook lijkt er nog ruimte voor het beter benutten van bestaande kennis (evidence-based kennis uit onderzoek, practice-based kennis van professionals en ervaringskennis van in dit geval jeugdigen en ouders).

¹ 'Met Ridderkerkers, voor Ridderkerkers', Beleidsnota Integraal Beleid Sociaal Domein 2021.

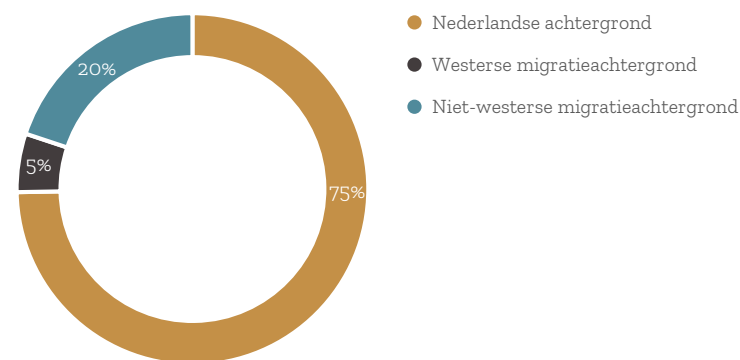
3 Aard, omvang en aanpak jeugdproblematiek in cijfers

In dit hoofdstuk schetsen we eerst hoe de populatie jongeren in Ridderkerk eruitziet (paragraaf 3.1), vervolgens gaan we in op cijfers over de aard en omvang van problematiek onder jongeren (paragraaf 3.2) en tot slot, welke instrumentaria vanuit het onderwijs-, zorg-, en veiligheidsdomein worden ingezet om jeugdproblematiek aan te pakken (paragraaf 3.3). Om deze cijfers verder te duiden zijn bij elk onderdeel de Ridderkerkse cijfers afgezet tegen de cijfers rondom jeugdproblematiek van Rotterdam en het Nederlands gemiddelde (met uitzondering van de achtergrondgegevens). Het betreft openbare data van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) toegankelijk via www.Waarstaatjegemeenten.nl en <https://allecijfers.nl/woonplaats/ridderkerk/> en daarnaast opgevraagde CBS data over jeugdige verdachten. Daarnaast is er gebruik gemaakt van de cijfers uit de GGD monitor.. Gegevens over criminaliteit zijn opgevraagd en tegen betaling ter beschikking gesteld door het CBS. Zie Bijlage 2 voor de Factsheet 'Jeugdproblematiek Ridderkerk', waarin de cijfers uit dit hoofdstuk overzichtelijk staan gepresenteerd.

3.1. Jong in Ridderkerk: achtergrond jongeren

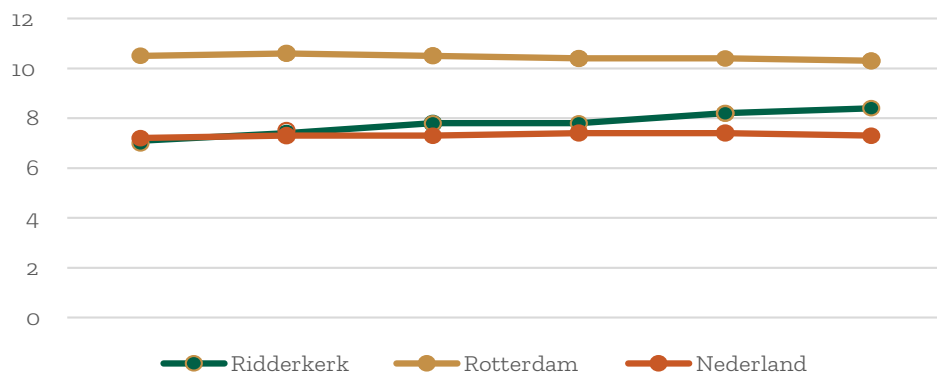
Ridderkerk heeft in totaal 46.189 inwoners in 2020 (47.477 in 2023), waarvan 30% van de inwoners in de leeftijd van 0 tot 25 jaar is. Kijken we naar de groep in de leeftijd van 10 tot 23 jaar, dan is dit 20%. Zoals te zien is in figuur 3.1, heeft drie kwart van de jongeren een Nederlandse achtergrond en een kwart van de jongeren een migratieachtergrond. In dit laatste geval, betreft dit meestal een niet-westerse migratie-achtergrond.

Figuur 3.1 Kinderen naar migratieachtergrond (CBS, 2020)

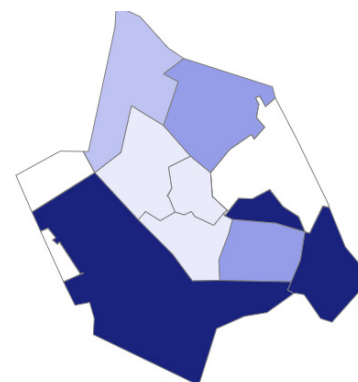
De meeste kinderen en jongeren groeien op in een gezin met meerdere ouders. Het percentage éénuouderhuishoudens is licht gestegen over de jaren, zoals figuur 3.2 illustreert. In 2017 betrof dit 7% van alle gezinnen in Ridderkerk. Dit is in lijn met het Nederlands gemiddelde destijds. Dit percentage is gestegen naar ruim 8% in 2021 en ligt daarmee boven het Nederlands gemiddelde. De cijfers van Rotterdam liggen ruim boven die van Ridderkerk.

Figuur 3.2 Eenouderhuishoudens (%) (CBS, z.d. – a)

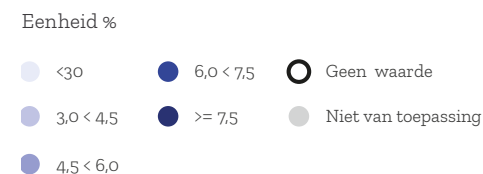
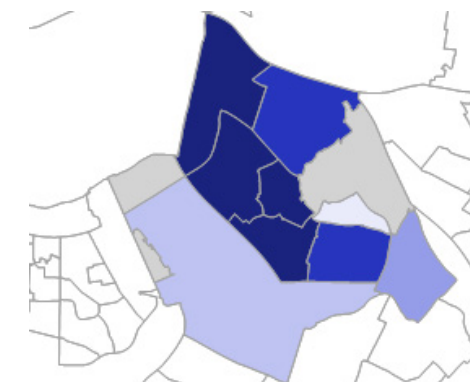
Wat betreft sociaaleconomische status en problematische schulden, is te zien in Figuur 3.3 en 3.4 dat de wijken met de laagste sociaaleconomische status overeenkomen met de wijken waarin een relatief groot deel van de huishoudens problematische schulden heeft. Sociaaleconomische status is berekend op basis van onder andere welvaart dus deze overeenkomsten zijn niet verassend. Ongeveer 12% van de jeugdigen groeit op in een gezin met weinig geld. 7% van deze groep leeft onder de armoedegrens (110% van sociaal minimum).

Figuur 3.3 Sociaaleconomische status totaal score (CBS, 2022)*

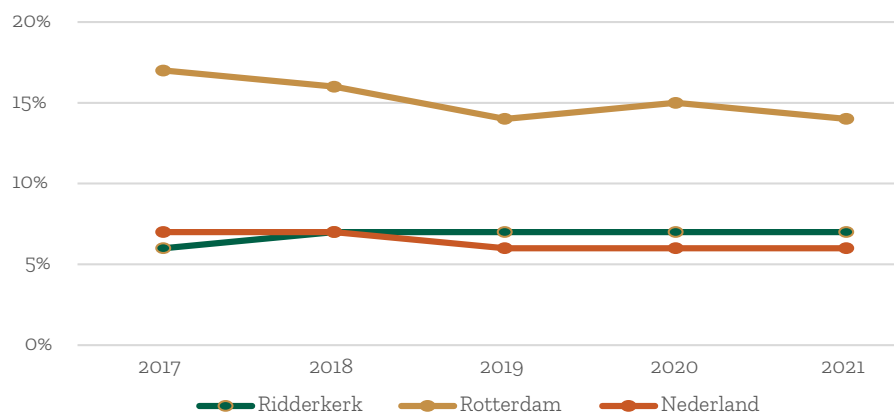
* Deze totaalscore is berekend op basis van welvaart, opleidingsniveau en recent arbeidsverleden van huishoudens.

Figuur 3.4 Huishoudens met problematische schulden

Het percentage kinderen dat in een uitkeringsgezin opgroeit ligt al enkele jaren stabiel rond de 8%, wel was er in 2017-2018 een lichte stijging van 6% in 2017 naar 7% in 2018 (zie Figuur 3.5). Dit percentage is vergelijkbaar met het Nederlands gemiddelde, dat in 2017 op 7% lag en sinds 2018 al enkele jaren stabiel op 8% ligt. In vergelijking met Rotterdam, ligt het percentage in Ridderkerk fors lager, hoewel in Rotterdam wel een dalende trend zichtbaar is

Figuur 3.5 Kinderen in een uitkeringsgezin (CBS, z.d. – e)

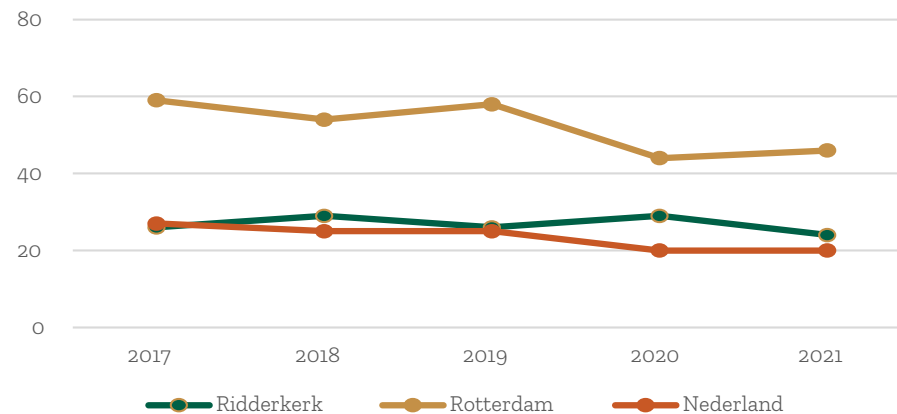
3.2. Aard en omvang van problematiek onder jongeren

Om de aard en omvang van de jeugdproblematiek onder jongeren in Ridderkerk te duiden hebben we gekeken naar cijfers over relatief schoolverzuim, voortijdige schoolverlating, jongeren zonder werk en onderwijs, verwijzingen naar Halt, jeugdige verdachten van misdrijven, politieregistraties van overlast en de aard van de misdrijven door verdachte jeugdigen.

3.2.1. Relatief schoolverzuim

Het relatief schoolverzuim ligt in Ridderkerk over de jaren heen gemiddeld rond de 27 per 1.000 leerlingen. Er is sprake van relatief schoolverzuim als een leer- of kwalificatieplichtige jongere ongeoorloofd lang of vaak afwezig is. We zien in Ridderkerk over de jaren heen lichte schommelingen in relatief schoolverzuim met af en toe een lichte stijging en af en toe een lichte daling. In het Nederlandse gemiddelde zijn vergelijkbare schommelingen zichtbaar als in Ridderkerk en lag in 2021 het relatief schoolverzuim net iets lager dan in Ridderkerk, namelijk rond de 23 per 1.000 leerlingen. In Rotterdam ligt het relatief schoolverzuim met gemiddeld 52 leerlingen per 1.000 leerlingen over de jaren heen circa twee keer zo hoog als Ridderkerk en het Nederlands gemiddelde (zie ook Figuur 3.6).

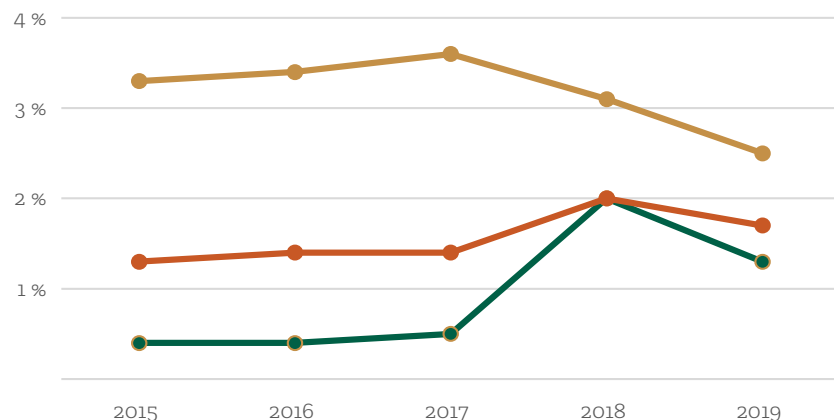
Figuur 3.6 Relatief schoolverzuim per 1.000 leerlingen (DUO, z.d. – a)

3.2.2. Voortijdig schoolverlaters

Figuur 3.7 geeft het percentage voortijdig schoolverlaters in Ridderkerk weer door de jaren heen. In Ridderkerk lag het aantal voortijdig schoolverlaters op het VO en MBO in 2015 – 2017 (bijna 0%), in 2018 op 2% en in 2019 op 1,3%. Het percentage voortijdig schoolverlaters jongeren zonder werk en onderwijs ligt in Ridderkerk over het algemeen lager dan het Nederlands gemiddelde en dan in Rotterdam waar dit boven het Nederlands gemiddelde ligt. De Ridderkerkse piek in voortijdig schoolverlaters in 2018 zien we ook in de cijfers van het Nederlands gemiddelde terug. Er zijn geen recentere gegevens openbaar beschikbaar op het moment van dit onderzoek. Maar gezien voortijdig schoolverlaten een belangrijke risicofactor is voor jeugdproblematiek is het raadzaam deze gegevens nauwgezet te volgen als gemeente.

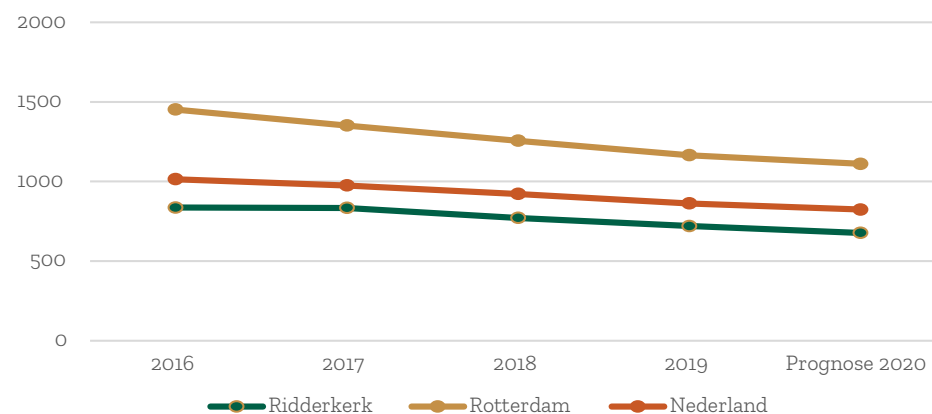
Figuur 3.7 Voortijdig schoolverlaters VO + MBO (DUO, z.d. – b)

3.2.3. Jongeren zonder werk en onderwijs

Het aantal jongeren in Ridderkerk zonder werk en inkomen per 10.000 inwoners van 15 – 27 jaar is in de jaren 2016 – 2019 enigszins afgenomen: van 836 jongeren in 2016 naar 720 jongeren in 2019 (zie Figuur 3.8). Deze dalende trend zien we ook in Rotterdam en Nederland; in Nederland nam het aantal jongeren zonder werk en onderwijs af van 1.014 jongeren in 2016 naar 862 jongeren in 2019. Het aandeel jongeren zonder werk en onderwijs ligt in Ridderkerk duidelijk lager dan het Nederlands gemiddelde en dan Rotterdams gemiddelde. Ook hier zijn op het moment van het onderzoek geen recentere gegevens beschikbaar, maar net als met voortijdig schoolverlaten, is ook dit een relevant- cijfer om te monitoren aangezien het een risicofactor is voor het ontstaan van jeugdproblematiek.

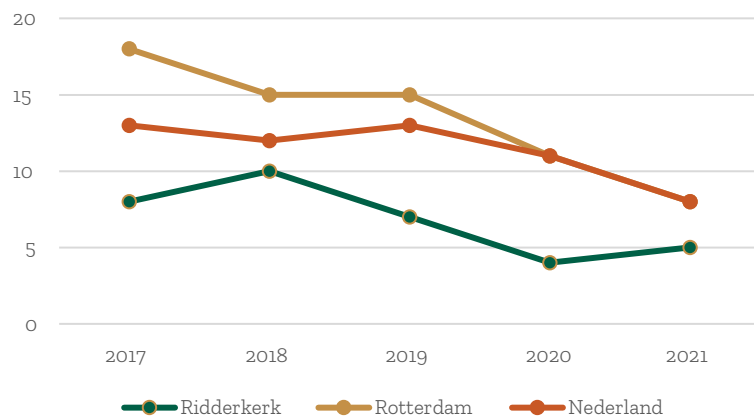
Figuur 3.8 Jongeren zonder werk en onderwijs (NEET's) per 10.000 inwoners van 15 - 27 jaar (CBS, z.d. – d)

3.2.4. Halt-verwijzingen

Het aantal jongeren dat naar Stichting Halt wordt verwezen, fluctueert door de jaren heen. Als we kijken naar de afgelopen vijf jaar, lag dit in 2018 het hoogst met 10 jongeren en in 2020 het laagst met 5 jongeren in Ridderkerk. Het aantal verwijzing naar Halt per 1.000 jongeren ligt in Ridderkerk lager dan in zowel in Rotterdam als in heel Nederland. Overigens zien we in zowel Rotterdam als het Nederlands gemiddelde een daling van het aantal jongeren dat naar Halt verwezen wordt (zie Figuur 3.9). Dat zien we in Ridderkerk niet.

Figuur 3.9 Verwijzingen Halt per 1.000 jongeren (Halt, z.d.)

3.2.5. Jeugdige verdachten van misdrijven

De gemiddelde leeftijd van jeugdige verdachten (12 t/m 23 jaar) uit Ridderkerk en totaal Nederland was in 2021 18,5 jaar. In Rotterdam was de gemiddelde leeftijd 18,7 jaar. Als we kijken naar het aantal jeugdige verdachten van misdrijven in 2021, dan zien we dat er in Ridderkerk minder jeugdige verdachten zijn dan in Rotterdam en in Nederland gemiddeld. Als we verder inzoomen op de het percentage jeugdige verdachten per leeftijdsgroep (zie Figuur 3.10) dan liggen de percentages in Ridderkerk voor alle leeftijden lager dan in Rotterdam, en op twee leeftijden na scoren ze ook beter dan het Nederlands gemiddelde. Alleen voor 18-jarige en 22-jarige verdachten ligt het percentage in Ridderkerk hoger dan in Nederland.

Figuur 3.10 Jeugdige verdachten van misdrijven naar leeftijd (CBS, 2021)*

	Ridderkerk	Ridderkerk	Rotterdam	Rotterdam	Nederland	Nederland
11 jaar of jonger	.	.	32		398	
12 jaar	.	.	48	0,70%	576	0,30%
13 jaar	.	.	65	1,00%	1.403	0,70%
14 jaar	6	1,20%	138	2,20%	2.410	1,30%
15 jaar	6	1,30%	163	2,60%	3.083	1,60%
16 jaar	10	2,10%	173	2,70%	3.442	1,80%
17 jaar	.	.	207	3,20%	3.859	1,90%
18 jaar	12	2,50%	247	3,20%	4.381	2,00%
19 jaar	10	1,90%	294	3,40%	4.929	2,20%
20 jaar	8	1,60%	327	3,50%	5.022	2,20%
21 jaar	10	2,00%	323	3,20%	4.848	2,10%
22 jaar	11	2,30%	316	3,00%	4.399	1,90%
23 jaar	7	1,40%	278	2,50%	4.152	1,90%
Totaal 12 t/m 23 jaar	85	1,50%	2.579	2,70%	42.504	1,70%

Bron: CBS

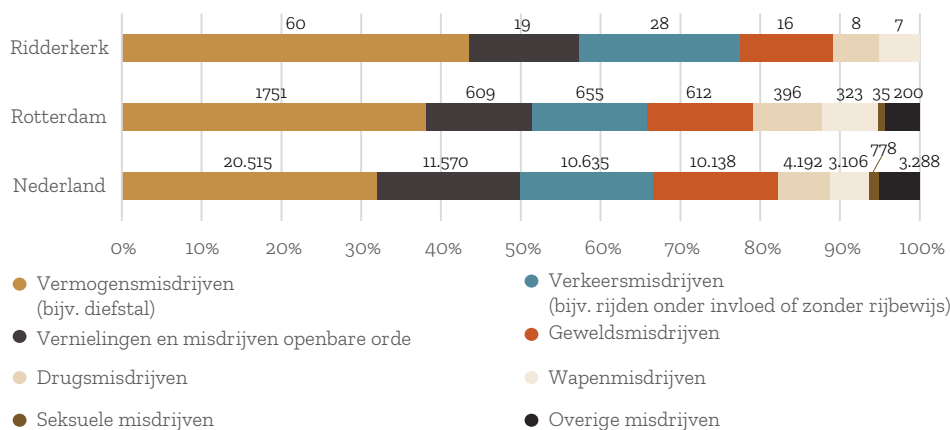
1) Leeftijd op peildatum

. = het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim

*) Voorlopige cijfers

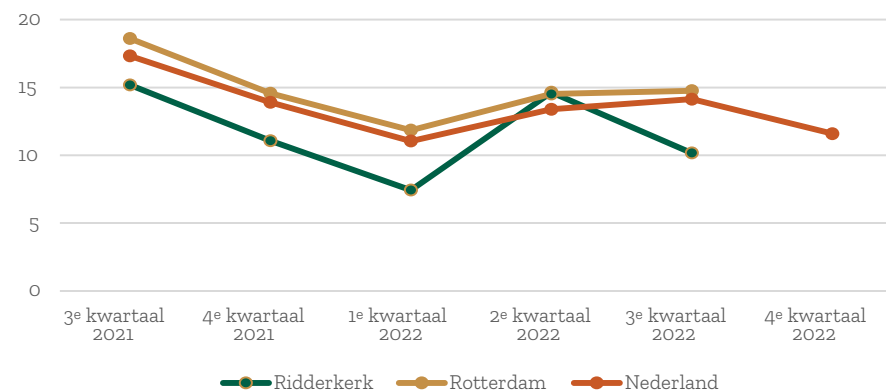
Het merendeel van misdrijven door verdachte jeugdigen in 2021 waren vermogensmisdrijven. Verkeersmisdrijven en vernieling staan in Ridderkerk respectievelijk op plek 2 en 3 (zie Figuur 3.11). Deze misdrijven werden gevolgd door geweldsmisdrijven, drugsmisdrijven en wapenmisdrijven. Er waren geen overige misdrijven gerapporteerd. Eenzelfde patroon van de aard van misdrijven werd geconstateerd in Rotterdam. In Nederland was er een vergelijkbaar patroon, alleen waren er meer vernielingen dan verkeersmisdrijven.

Figuur 3.11 Aard van misdrijven door jeugdige verdachten (Politie, z.d. – a)

Als we specifiek kijken naar het aantal politieregistraties overlast jeugd dan zien we dat dit over de tijd afgenomen is zowel in Ridderkerk als in Rotterdam en Nederland als geheel (zie Figuur 3.12). In Ridderkerk waren er zo'n 15 politieregistraties voor overlast veroorzaakt door jongeren per 10.000 inwoners in het derde kwartaal van 2021. Dit aantal daalde naar zo'n 7 registraties in het eerste kwartaal van 2022. Vervolgens nam het aantal weer toe naar 15 in het tweede kwartaal van 2022, waarna het weer daalde naar 10 registraties in het derde kwartaal van 2022. Rotterdam en Nederland kenden een soortgelijke trend. Mogelijk speelden de maatregelen omtrent de corona pandemie een rol.

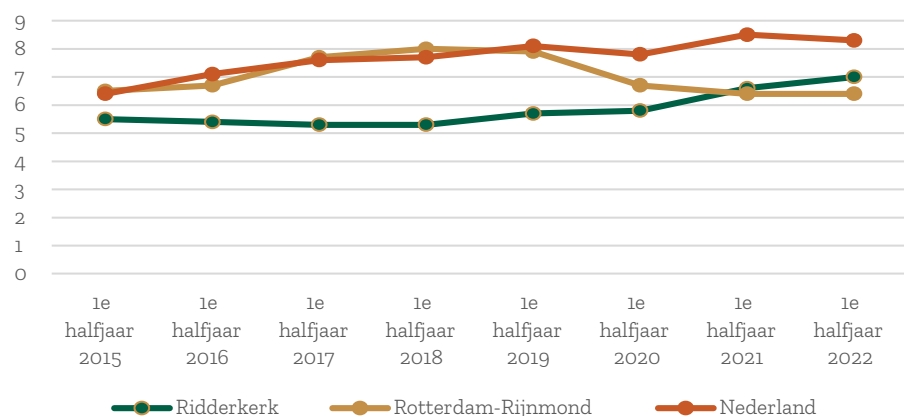
Figuur 3.12 Politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners (Politie, z.d. – b)

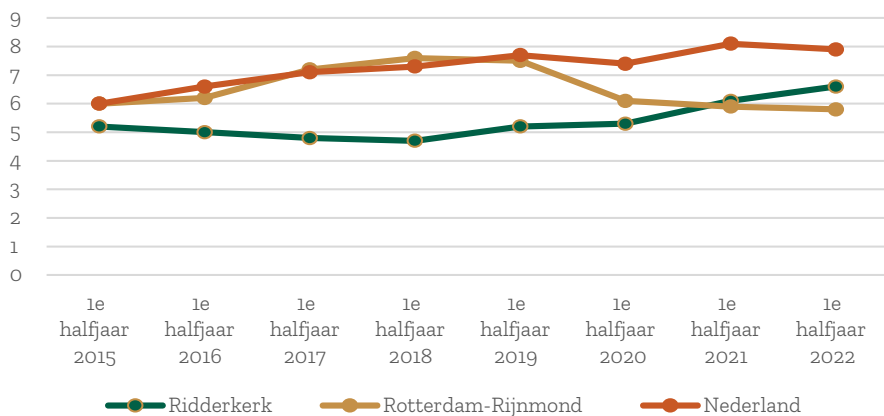
3.3. Hulp aan jongeren

Het aantal jongeren met jeugdhulp in natura, zowel met als zonder verblijf (resp. Figuur 3.13 en 3.14), lag in Ridderkerk lange tijd lager dan in de rest van Nederland. Bijvoorbeeld in 2018 lag het percentage jongeren met jeugdhulp in natura zonder verblijf in Ridderkerk op 4,7% en in Nederland op 7,3%. Inmiddels is het percentage jeugdigen dat gebruik maakt van jeugdhulp zonder verblijf in Ridderkerk meer vergelijkbaar met de rest van Nederland: in 2022 was dit 6,6% in Ridderkerk en 7,9% in de rest van Nederland. De verschillen in jongeren met jeugdhulp in natura, zowel met als zonder verblijf voor Ridderkerk en Nederland waren in 2015 relatief klein, vervolgens werden de verschillen tussen Ridderkerk en Nederland groter doordat de cijfers in Ridderkerk gelijk bleven terwijl de cijfers in Nederland toenamen. Echter, vanaf het 1e halfjaar van 2020 zien we een stijgende lijn in Ridderkerk die ervoor heeft gezorgd dat de verschillen weer kleiner werden. In Rotterdam zien we juist dat de cijfers zich spiegelen aan de cijfers van Nederland, maar in het eerste halfjaar van 2019 kwam hier een verandering in en zakte het aantal jongeren met jeugdhulp tot onder het aantal in Ridderkerk.

Figuur 3.13 Jongeren met jeugdhulp in natura (totaal)
(% van alle jongeren tot 23 jaar) (CBS, z.d. – c)

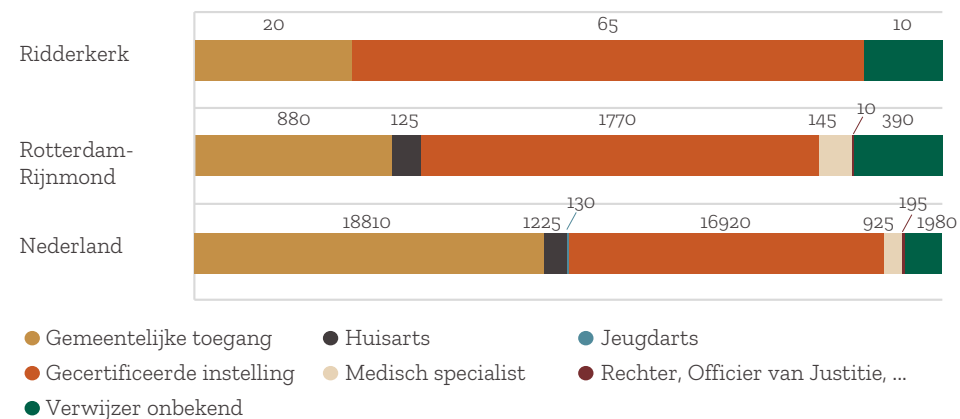
Figuur 3.14 Jongeren met jeugdhulp in natura zonder verblijf
(% van alle jongeren tot 23 jaar) (CBS, z.d. – c)

In Ridderkerk werden de meeste jongeren verwezen via de huisarts, gevolgd door de gemeentelijke toegang (Figuur 3.15). Eenzelfde patroon zien we in Rotterdam-Rijnmond² en Nederland. Dit was de situatie in de eerste helft van 2022. Wel is de verhouding anders in Ridderkerk ging 47,8% via de huisarts en 34,4% via de gemeentelijke toegang. In Rotterdam was dat 35,7% versus 27,8% en in Nederland 38,4% en 31,9%. Als we inzoomen op verwijzingen naar verblijf (Figuur 3.16), dan zijn de gecertificeerde instellingen de grootste verwijzer (70% van alle trajecten), gevolgd door de gemeentelijke toegang (20% van alle trajecten). Van 10% van de hulptrajecten was de verwijzer onbekend.

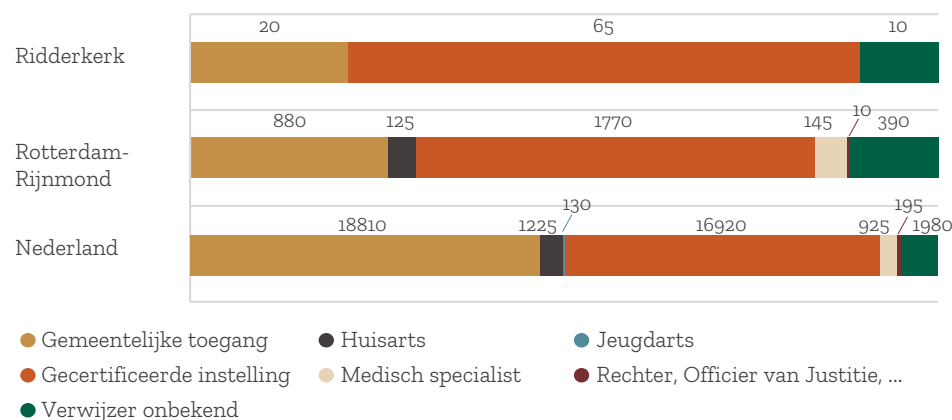
Het aantal jeugdigen dat via de gemeentelijk toegang wordt verwezen ligt in Ridderkerk enigszins lager dan in de rest van Nederland.

Figuur 3.15 Aantal hulptrajecten naar verwijzer, 1e helft 2022 (% van alle hulptrajecten) (CBS, z.d – b)

² Er zijn geen data op gemeentelijk niveau beschikbaar, daarom zijn data van regio Rotterdam-Rijnmond gebruikt.

Figuur 3.16 Aantal hulptrajecten met verblijf naar verwijzer, 1e halfjaar 2022 (% van alle hulptrajecten) (CBS, z.d – b)

3.4. Wat leren we uit de cijfers?

In dit hoofdstuk hebben we middels openbare data gekeken naar de jongerenpopulatie in Ridderkerk, de problematiek waarmee ze te maken hebben en de ingezette hulp. Wat betreft de achtergrondkenmerken van jongeren in Ridderkerk zien we een stapeling van problemen die in een aantal wijken groter is dan in andere wijken. Het betreft dan wijken met een lagere sociaaleconomische status, waarin meer jongeren wonen met een (niet-)Westerse migratieachtergrond, meer jongeren opgroeien in armoede of met problematische schulden en/of in eenouderhuishoudens.

Wat betreft gezinssamenstelling zien we dat het percentage eenouderhuishoudens in Ridderkerk is gestegen, terwijl het percentage in Rotterdam en Nederland redelijk constant is gebleven. Hetzelfde geldt voor het percentage kinderen dat opgroeit in een uitkeringsgezin, waarbij Ridderkerk hoger scoort dan het landelijk gemiddelde, maar lager dan Rotterdam.

Ridderkerk komt op de meeste indicatoren eigenlijk naar voren als een heel gemiddelde gemeente, toch vallen een aantal zaken op. Zo zien we dat de problematiek over het algemeen is afgenomen over de jaren. Het aantal schoolverzuimers is redelijk stabiel gebleven, maar we zien een daling in het percentage voortijdig schoolverlaters en het aantal jongeren zonder werk en onderwijs. Wat betreft verwijzingen naar Halt en politieregistraties zien we dat de cijfers voor Ridderkerk lager liggen dan voor Rotterdam en voor Nederland. Bij het aantal verwijzingen naar Halt zien we duidelijk een daling van het aantal verwijzingen over de jaren in Ridderkerk. Tenslotte, de hulp die wordt geboden aan jongeren is toegenomen over de jaren in Ridderkerk. Hierbij werden de meeste jongeren verwezen door de huisarts of de gemeentelijke toegang.

We hebben nu zicht op de omvang en deels ook de aard van de problematiek op basis van openbare data. Dat is altijd maar een deel van het geheel. Het gesprek met professionals kan helpen deze cijfers verder te duiden en waar mogelijk ook te clusteren (zie Hoofdstuk 4), zodat beter bekeken kan worden of de aanpak voldoende aansluit bij de problematiek die speelt. Wat duidelijk wordt uit deze cijfers is dat een aanpak op alleen de jeugdproblematiek te smal is. Er dient, zoals ook de wens is van Ridderkerk, echt integraal door domeinen heen te worden gewerkt. En om problematiek bij de wortels aan te pakken dient er niet alleen ingezet te worden op de problematiek maar ook op onderliggende factoren die de problematiek veroorzaken, in stand houden of versterken (achtergrondkenmerken). Gezien de clustering van problemen in bepaalde wijken, kan een wijkaanpak hierbij helpend zijn.

4 Ridderkerkse professionals over de aard, omvang en aanpak jeugdproblematiek

Om meer zicht te krijgen op de aard en omvang van de jeugdproblematiek en de mate waarin de aanpak hierop aansluit, zijn de cijfers aangevuld met het perspectief van Ridderkerkse professionals. Dit is gedaan middels een enquête onder Ridderkerkse professionals en beleidsmakers (n=17 en n=3), een tweetal groepsgesprekken (n=11) en diverse individuele interviews met Ridderkerkse professionals (n=6). In de groepsgesprekken presenteerden we de cijfers aan de hand van de ontwikkelde factsheet (zie Bijlage 2) en de uitkomsten van de enquête. Op die manier konden we samen met hen de cijfers duiden, opvallendheden bespreken en met elkaar doorpraten over wat dit nu vraagt van de aanpak. De deelnemers betroffen zowel uitvoerend als beleidsprofessionals uit het onderwijsdomein, het sociale en jeugddomein, alsook het veiligheidsdomein. (Zie Bijlage 1 voor een methodologische verantwoording).

In dit hoofdstuk bundelen we deze resultaten en gaan we achtereenvolgens in op:

- Welke problematiek Ridderkerkse professionals vooral onder jongeren in hun eigen werkpraktijk tegenkomen (paragraaf 4.1).
- Hoe Ridderkerkse professionals de aanpak ervaren: waar loopt het goed en waar zijn nog verbeteringen mogelijk qua aansluiting op aard en omvang? (paragraaf 4.2).

4.1. Welke problematiek zien professionals vooral onder jongeren?

Professionals zijn het er over eens dat de intensiteit van problematiek is toegenomen en dat sprake is van verjonging van de problematiek. Over in hoeverre sprake is van een toename in de omvang lopen de meningen uiteen.

Zorgelijke problematieken onder jongeren en samenhang tussen problematiek

De typen jeugdproblematiek waar Ridderkerkse professionals zich het meeste zorgen om maken zijn criminaliteit, geweld en drugsgebruik:

"Jongeren die strafbare feiten plegen, diefstal, mishandeling, in bezit van drugs en/of wapens, jeugdbendes (in ontwikkeling?)"

"Toename van aantal snus en vape gebruikers wat de stap naar roken van sigaretten wiet en hasj bevordert."

"Veel jongeren zijn verslaafd aan hasj/wiet. Ook valt op dat jongeren steeds jonger beginnen aan hard drugs."

Andere zaken waar professionals zich zorgen over maken zijn sociale media, sexting, drillrap, gellblasters, online pesten, overmatig internetgebruik, thuis-situatie van jongeren en financiële problemen en/of kansengelijkheid.

De jeugdproblematieken staan niet op zichzelf, maar hangen met elkaar samen aldus professionals. Jongeren worden bijvoorbeeld online geronseld voor (offline) criminaliteit of getriggerd om mee te doen met bepaalde hypes, zoals drillrap, waarvan zij de risico's en mogelijke gevolgen niet altijd overzien.

"Het gevoel dat het normaal en helpend is om al heel jong een mes bij je dragen is zeer zorgelijk. Zeker omdat het vaak gevoed wordt door sociale media waar niet altijd goed de vinger op te leggen is."

Op steeds jongere leeftijd in aanraking met criminaliteit

De meeste professionals geven daarbij aan dat de hierboven genoemde problematiek al op steeds jongere leeftijd bij voorkomt (n=10 van de 17). Het begint soms al in groep 6 op de basisschool, mede als gevolg van de komst van sociale media en kinderen die al op jonge leeftijd een telefoon krijgen, zo geven enkele professionals aan.

"Jongeren zijn steeds jonger als ze in aanmerking komen met geweld/politie. Denk aan de messenhype, drillrapp etc."

Soms begint de problematiek klein rond de 10 à 12 jaar, maar het komt ook voor dat ze al op jonge leeftijd met zware problematiek kampen en verstrikt raken in criminele netwerken. Er bij betrokken worden gaat vaak gemakkelijker dan er uit te komen.

"Om snel geld te verdienen worden jongeren (ook al rond de 12) geronseld om eerst 'kleine' klusjes op te knappen voor een leuk bedrag. Dit groeit uit en dan kom je er niet meer vanaf of uit."

"De 'grotere jongens' hebben haarfijn in de gaten wie ze voor hun karretje kunnen spannen en in hun netten kunnen lokken. Om hier vervolgens weer uit te komen lukt heel moeilijk en maakt het onveilig voor ze."

Verskillende motieven voor probleemgedrag: status, groepsdruk, angst, snel geld verdienen

Professionals zien verschillende motieven bij jongeren om over te gaan tot grensoverschrijdend en crimineel gedrag. Groepsdruk en meeloopgedrag speelt een belangrijke rol, maar ook status kan een rol spelen. Of juist angst vanwege bedreigingen of pesten. Daarnaast is het voor jongeren, zeker jongeren uit een kwetsbare situatie, aantrekkelijk om snel geld te kunnen verdienen (om bijvoorbeeld merkkleding te kunnen kopen).

Externe invloeden: online media, veranderende samenleving, fluïde jeugdgroepen, grootstedelijke problematiek vanuit Rotterdam en nasleep corona

De rol van online media is groot volgens professionals. Veel offline grensoverschrijdend gedrag en geweld speelt zich online af of begint online en gaat vervolgens offline verder. De online wereld zorgt er volgens sommige professionals voor dat grenzen tussen wat wel en niet mag/kan vervagen.

"Ik zie dat bij de jeugd steeds meer gericht is op het eigen belang en minder heeft met een sociale context. De komst van sociale media maakt ook dat het idee is dat alles kan en alles gezegd kan worden. Voor sommige groepen leidt dit tot het makkelijker 'grijpen' naar geweld (meenemen van messen en dergelijke)"

Ook de veranderende samenleving speelt daarin een rol, aldus enkele professionals met veel praktijkervaring. Zij geven aan dat ouders en daarmee ook jongeren steeds individueler leven. Bij veel jongeren is behoefte aan instant gratification (onmiddellijke bevrediging). En waar jongeren die in aanraking kwamen met criminaliteit eerder bij een bepaalde groep of bende hoorde is dat nu anders. Jongeren bewegen zich door verschillende groepen heen, doen

'klusjes' voor verschillende jeugdbendes en klimmen zo snel omhoog op de criminele ladder. Daarnaast speelt volgens professionals mee dat Ridderkerk tegen Rotterdam aanligt en grootstedelijke problematiek die in Rotterdam begint daarmee snel overwaait naar Ridderkerk.

Mede doordat er veel Rotterdamse jongeren in Ridderkerk naar school gaan of Rotterdamse gezinnen naar Ridderkerk verhuizen. Dus behalve dat de problematiek heel fluïde is geworden, onder andere door sociale media, gaat alles ook nog eens veel sneller en door gemeentegrenzen heen.

Nasleep corona

Uit een van de groepsgesprekken kwam naar voren dat ook corona invloed heeft gehad op de jeugdproblematiek. Zowel binnen als buiten school was het net na corona rustig, maar na verloop van tijd is de problematiek toch weer toegenomen. Onder andere door middel van huisbezoeken konden professionals jongeren aansporen om het rustig aan te doen qua sociale activiteiten. Vanaf het moment dat corona afgelopen was. Echter op het moment dat alles weer open ging is die boodschap losgelaten en zochten jongeren elkaar weer meer en meer op, alsof ze iets in te halen hadden. Tijdens corona hebben veel jongeren zich eenzaam gevoeld, meer jongeren te maken gehad met huiselijk geweld en veel jongeren mentale problemen ontwikkeld. Na corona gingen ze 'los', zochten ze elkaar meer op dan daarvoor, de overlast nam toe en de groepsdynamiek zorgde voor een toename van crimineel gedrag. Dit kan volgens professionals mogelijk de piek verklaren die te zien is in het aantal politieregistraties overlast jeugd (zie [paragraaf 3.2.5. Jeugdige verdachten van misdrijven](#)).

Ouders hebben onvoldoende zicht op of besef van (ernst van de) jeugdproblematiek

Verschillende professionals geven aan bij problematiek bij jeugdigen ook ouders te betrekken, omdat zij in eerste plaats verantwoordelijk zijn voor de zorg en opvoeding van hun kind.

Zij bemerken echter dat ook op niveau van ouders er veel kan spelen. Dit kan erg variëren:

- Ouders die niet weten wat voor problematiek er onder jeugdigen speelt.
- Ouders die geen zicht hebben op wat hun kind online of op straat doet
- Ouders die problematiek bij hun kind onder/ontkennen ('mijn kind is zo lief, die doet dat niet').
- Ouders die problematiek wel zien maar niet weten waar te beginnen door onmacht of onvoldoende kennis: de problematiek bij jeugdigen is soms zo ingewikkeld dat ouders ook met hun handen in het haar zitten, bijvoorbeeld wat te doen als je kind in het criminele netwerk is verstrikt.
- Ouders die zichzelf onveilig voelen door de toenemende agressie van hun kinderen: het woningtekort speelt hierbij mede een rol volgens een professional. Jongeren blijven langer thuis wonen, waardoor sneller botsingen tussen meerderjarige kinderen en ouders.
- Ouders die zelf (ook) met (zware) problematiek kampen, zoals verslaving, psychische problematiek, financiële problematiek, of die onderdeel zijn van criminele circuit of waar sprake is van huiselijk geweld thuis, zoals vechtscheidingen. Dit kan zorgen voor druk op jongeren en/of dat jongeren op andere manieren een uitweg zoeken. Wat professionals ook regelmatig zien is jongere jongens die oudere broers of hun ouders navolgen op het criminele pad.
- Ouders (en jongeren) die hulp weigeren om uiteenlopende redenen, waaronder wantrouwen richting hulpinstanties en/of overheden.

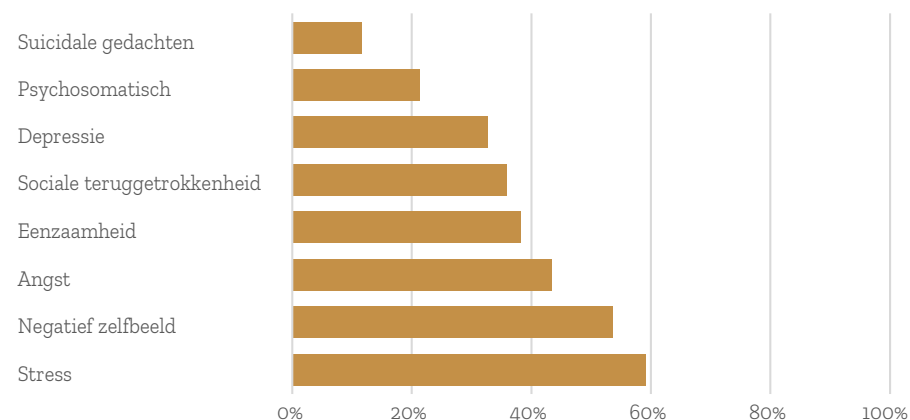
"En op het moment dat jongeren met politie in aanraking komen of door politie gepakt worden voor strafbare feiten en first offender zijn, dan hoop je dat de jeugd meewerkt en moeten ook ouders toestemming geven [om het door te zetten naar hulp], als dat niet het geval is wordt zo'n jongere toch het strafrecht ingetrokken, wat je liever niet wilt."

Typen problematieken: internaliserend, externaliserend en grensoverschrijdend en crimineel gedrag

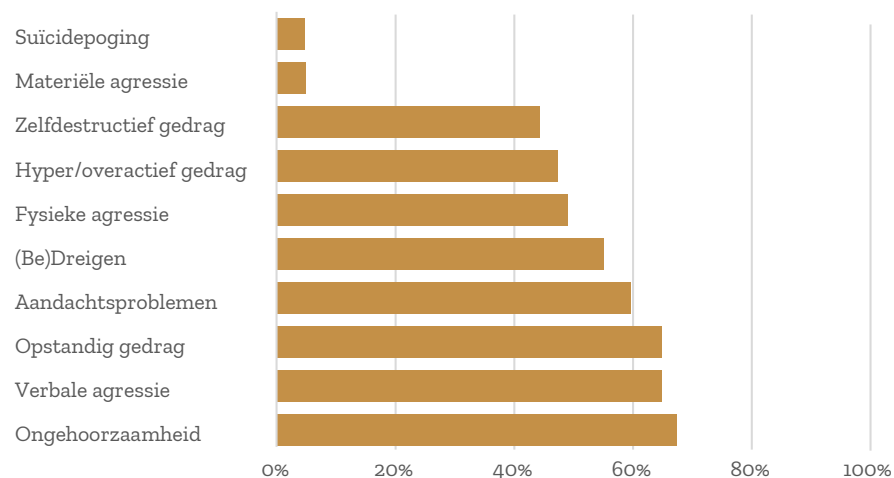
Er kunnen verschillende typen jeugdproblematiek onderscheiden worden: internaliserend gedrag, externaliserend gedrag en daaruit voortkomend grensoverschrijdend en crimineel gedrag (Wolsink e.a., 2021). Wij vroegen de uitvoerend professionals in de vragenlijsten in hoeverre zij onderstaande problematiek bij jongeren in hun eigen werkpraktijk zien. Professionals zien bij ruim de helft van jongeren in hun werkpraktijk (vormen van) externaliserend gedrag (Figuur 4.2). Bij ruim een derde van de jongeren zien zij (vormen van) internaliserend of grensoverschrijdend en crimineel gedrag (Figuur 4.1 en 4.3). Ook contextgebonden risicofactoren zien zij terug (Figuur 4.4). Daar waar vanuit de openbare cijfers, Ridderkerk een heel gemiddelde gemeente lijkt, horen we van professionals dat zij toch veel ernstige problematiek zien, zowel internaliserend als externaliserend en vaak ook al op heel jonge leeftijd. Dat we in de openbare data niet al deze zaken terug zien kan verschillende verklaringen hebben. Samen met professionals komen we tot de volgende mogelijke verklaringen:

1. Databronnen lopen altijd achter op de praktijk.
2. Er wordt veel preventief opgepakt in Ridderkerk en zo buiten de cijfers gehouden (bijv. om te voorkomen dat iemand al heel jong geregistreerd staat of een strafblad krijgt).
3. Er wordt niet altijd even goed geregistreerd, waardoor openbare data vaak een onderschatting zijn van de werkelijkheid.

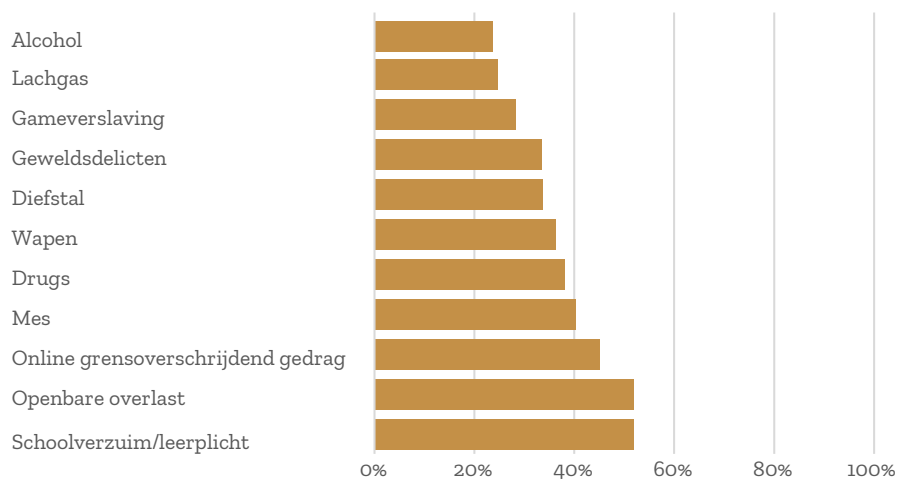
Figuur 4.1 Internaliserende problematiek onder jongeren met wie professionals werken (n=17)

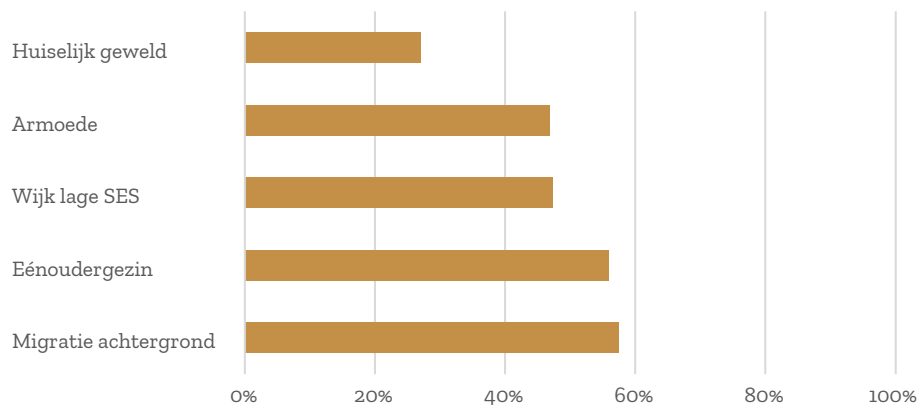
Figuur 4.2 Externaliserende problematiek onder jongeren met wie professionals werken (n=17)

Figuur 4.3 Grensoverschrijdend en crimineel gedrag onder jongeren met wie professionals werken (n=17)

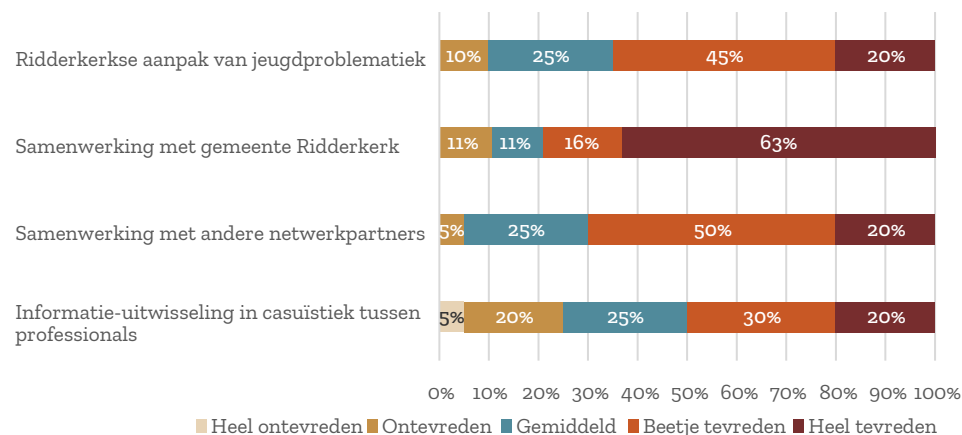
Figuur 4.4 Contextgebonden risicofactoren onder jongeren met wie professionals werken (n=17)

4.2. Hoe ervaren professionals de Ridderkerkse aanpak?

De meeste professionals zijn positief over de aanpak en specifiek over de samenwerking met gemeente Ridderkerk en andere netwerkpartners rondom jeugdproblematiek (zie Figuur 4.5).

Figuur 4.5 Tevredenheid professionals met Ridderkerkse aanpak (n=20)

4.2.1. Wat werkt in de Ridderkerkse aanpak volgens professionals?

Uit de gesprekken met de Ridderkerkse professionals komen een aantal werkzame elementen uit de Ridderkerkse aanpak naar voren. Deze werkzame elementen dragen bij aan de aansluiting van de aanpak op de aard en omvang van jeugdproblematiek:

- Vroege signalering via de scholen.
- Laagdrempelige toegang tot hulp voor jongeren.
- Overbruggingszorg inzetten lijkt vaak te lukken en
- De brede blik waarmee de professionals naar de problematiek kijken.

Samenwerking: korte lijntjes en elkaar kennen en vertrouwen

Er zijn korte lijntjes met elkaar, mede dankzij een aantal belangrijke stabiele sleutelfiguren, waaronder de procesregisseur Jeugd en Veiligheid. Hoewel (wet- en regelgeving rond) informatiedeling een heikel punt blijft, zorgen deze korte lijntjes en het elkaar kennen en onderling vertrouwen ervoor dat professionals elkaar weten te vinden en informatie durven te delen als de veiligheid van jeugdigen in het geding is:

“Het stukje privacy, wat zeker in het kader van de veiligheid nog wel eens een rol speelt. Dan hebben wij wel hele goede banden met andere partijen, zoals de wijkregisseur van de gemeente, waardoor wij een beetje buiten de lijntjes durven te kleuren en het vertrouwen hebben dat dat bij ons blijft en altijd veiligheid voorop (school).”

Vroege signalering via scholen

Een groot deel van het leven van jongeren speelt zich op school af zien professionals. Dit is dus ook een goede plek om problemen vroegtijdig te signaleren en wanneer nodig (preventief) te interveniëren. Hier is veel aandacht voor in Ridderkerk en dat werkt goed. De ondersteuningscoördinator, jongerenwerker via Facet op de scholen, leerplicht en politie werken hierbij nauw met elkaar samen. Wat wel duidelijk wordt uit de gesprekken is dat de verschillen tussen aanpakken van scholen heel verschillend is en dat dat uitmaakt voor tijdig toeleiden naar passende hulp.

Laagdrempelige ingang voor jongeren

De Jongerensoos is een plek waar veel jongeren komen. Vanuit het jongerenwerk wordt er zo goed mogelijk aangesloten bij wat er speelt in een wijk of buurt. De flexibiliteit en toegankelijkheid van het jongerenwerk wordt heel erg gewaardeerd door de samenwerkingspartners.

“We merkten dat de kinderen op het sportveld overlast ervaren van de jongeren. Daarom zijn we twee keer per week open gegaan en dit had een positief effect. Zo proberen we wel maatwerk te leveren in de wijk.”

“We zijn ook gestopt met alcohol schenken op de soos. Dit heeft ook geholpen. Aan de andere kant is het jammer want de oudere generatie kunnen nu niet op vrijdag een biertje doen onder de begeleiding van de jongerenwerker. Nu gaan ze 's avonds de straat op en dit kan voor problemen zorgen.”

Overbruggingszorg inzetten lukt vaak

In Ridderkerk zijn er, net als elders in Nederland, veel wachtlijsten voor complexe meervoudige problematiek en GGZ. Wat in Ridderkerk heel mooi is, is dat er binnen het wijkteam kan worden opgeschaald. Daarmee is problematiek soms vanuit de basishulp toch op te lossen of kan er tijdig worden gesignaleerd en toegeleid en indien nodig overbruggingszorg worden geboden.

Andere typen overbruggingszorg die vaak succesvol worden ingezet zijn Thuisbegeleiding achter de voordeur en de POH ggz. De POH ggz kan zelf lichtere vragen oppakken om zo de druk op de GGZ te beperken. Het gaat om het die tijdelijk ondersteunen bij ernstigere problematiek totdat de juiste hulp beschikbaar is.

De jeugdbescherming heeft het zogenaamde ‘Ventielteam jeugdbescherming’ voor gezinnen die nog niet gekoppeld zijn aan een jeugdbeschermer, maar waarbij wel sprake is van een OTS (ondertoezichtstelling). Mocht zich in die gezinnen die op de wachtlijst staan een verandering voordoen, die leidt tot meer spanning, verhoogd risico op onveiligheid of is er sprake van een incident, dan pakt iemand uit het ventielteam dit direct op.

Brede blik

Het wijkteam is een 0-100 team, met brede expertise, aparte jeugdconsulenten en ook expertise op gebied van jeugd ggz. Professionals zijn gewend om breed te kijken naar wat er speelt bij jongeren, maar ook in hun gezinnen en in hun bredere context (op school, op straat of financieel bijvoorbeeld).

“Via een nutsbedrijf kregen we een melding dat structureel rekeningen niet werden voldaan. Een maatschappelijk werker is bij dit gezin op huisbezoek gegaan om in gesprek te gaan over het niet voldoen van die rekeningen en kijkt daarbij ook naar de algehele financiële situatie, woonsituatie, mentale gezondheid van gezinsleden, opvoedvaardigheden van ouders etc..”

Zorgvuldige afweging passende hulp

Vanuit het wijkteam wordt er preventie en ondersteuning geboden onder andere via schoolcontactpersonen. Er is een functie toegang die zich vooral bezighoudt met indiceren en toeleiden. Voor de meer complexe trajecten wordt aan 'zorg en veiligheid' gewerkt door inzet van IVH, Intensief Vrijwillige Hulpverlening (eerder werd dit ook wel drangtrajecten genoemd) en kan alleen ingezet worden nadat een gezin besproken is tijdens het jeugdbeschermingsplein³). Dit gebeurt met name bij gezinnen waar sprake is van overmatige weerstand of multiproblematiek. Hierbij is proces- en casusregie wenselijk. Er zijn verschillende overlegvormen, waarbinnen zorgvuldige afwegingen worden gemaakt over passende hulp. Dit werkt goed, aldus professionals. Overleggen die onder andere genoemd worden zijn het jeugdbeschermingsplein, voorbereidingsoverleg, overleg rondom jongeren die uit detentie komen en het *Lokaal Zorg Netwerk (LZN)*.

³ Jeugdbeschermingsplein is een overlegstructuur waarbij instanties hun zorgen over een jongere of gezin kunnen delen met andere instanties. Ouders en jeugdigen kunnen hierbij uitgenodigd worden.

4.2.2. Waar liggen knel/verbeterpunten volgens professionals en beleidsmakers?

Naast deze werkzame elementen, zien uitvoerend professionals en beleidsmakers ook diverse knel- of verbeterpunten als het gaat om de aansluiting van de Ridderkerkse aanpak van jeugdproblematiek op de aard en omvang. Knelpunten die genoemd zijn worden hieronder een voor een besproken.

Veel interventies, maar onvoldoende overzicht aanbod en effectiviteit

Bij de Ridderkerkse aanpak van jeugdproblematiek zijn veel verschillende partijen betrokken die nauw met elkaar samenwerken. Een overzicht van alle organisaties of interventies is niet voorhanden geven professionals aan, maar veel kennis blijkt in de hoofden van professionals te zitten die al langer werkzaam zijn in Ridderkerk. Samen met professionals hebben we de Preventiematrix ontwikkeld door het Nederlands Jeugdinstituut ingevuld (zie Bijlage 3). Dit hangt samen met het volgende punt over visie: wanneer zet je wat uit het aanbod in?

Overkoepelende gedeelde visie wordt gemist: in het algemeen en op casusniveau

Hoewel professionals in de uitvoering elkaar goed weten te vinden, missen verschillende professionals een overkoepelende gedeelde visie vanuit het onderwijs-, zorg- en veiligheidsdomein. Waar de ene organisatie verwacht dat elke professionals standaard een kindcheck doet (ook als deze in de volwassenzorg werkt), blijkt dat voor andere organisaties niet vanzelfsprekend te zijn. Door het ontbreken van een kindcheck in vroegtijdig stadium komt het soms voor dat kinderen in een zorgelijke thuissituatie pas in later stadium in beeld komt als de situatie al escaleert. Ook missen verschillende professionals bijvoorbeeld een gedeelde visie op wanneer je welke zorg inzet:

“Soms zijn er signalen in gedrag, uiterlijk, kleding. Vaak wordt er dan gezegd, we koppelen een jeugdwerker van Facet. Maar hoe signaleer je en hoe doe je een passend aanbod? In plaats van gelijk te zeggen, we koppelen een jeugdwerker van Facet. Je zou afspraken moeten maken, met een visie, afspraken, of werkwijze. Laten we beginnen met een visie. Ik heb liever dat ik informatie teveel deel, zodat er naar wordt gekeken, dan dat ik AVG technisch denk en zeg we laten het voor wat het is. Als professional moet je onderbuikgegevens met elkaar delen. Die zijn niet leidend, maar kunnen er wel voor zorgen dat je soms net een ander pad kiest met elkaar [als anderen deze delen].”

Uit de groepsgesprekken blijkt dat op het thema veiligheid en jeugdcriminaliteit, een aantal interventies veel worden genoemd, namelijk: Halt, Pak je Kans, Next Step en Tact. Professionals lijken vrij vergelijkbare afwegingen te maken in welk type interventie bij welke veiligheidsproblematiek wenselijk is: Halt voor lichtere problematiek, Pak Je Kans als er meer een gedragscomponent bij zit en Next Step en Tact voor zwaardere problematiek. Op het thema gezondheid en participatie komt in de gesprekken niet een dergelijke lijn helder terug.

1G-1P-1R nog niet vanzelfsprekend en meer keten- dan netwerksamenwerking

Uit de voorbeelden van enkele professionals blijkt dat tussen een aantal partijen nog meer sprake is van een ketensamenwerking (opschalen/doorgeven) dan van een netwerksamenwerking (bijschalen), zoals deze professional illustreert:

“Je ziet dat iedereen op zijn eigen eiland alles probeert, maar dat er overkoepelend te weinig zicht is en te weinig afgestemd wordt. Bijvoorbeeld er is een melding bij politie, een zorgformulier komt binnen en dan is het ‘overdracht lokale team’. Dat komt binnen bij Jeugd en Veilig en er komt een melding bij het wijkteam. Ik vind dat die verbinding beter gezocht moet worden in plaats van dat wijkteam alleen kijkt wij zien alleen deze melding. Ik zeg dan zoek verbinding met regisseur Jeugd en Veilig. Ik zoek ook vaak verbinding, terwijl ik eigenlijk niks mee te doen heb.”

Wat we vooral horen van professionals is dat er veelal wel die brede blik is, maar dat de aanpak nog niet altijd zo integraal (1 gezin, 1 plan 1 regisseur) is als professionals wenselijk zouden vinden en dat ook niet iedere aanbieder even ver over zijn grenzen heen kijkt.

Daar waar er sterke samenwerkingsverbanden zijn tussen bijvoorbeeld school, jongerenwerk, leerplicht, politie en wijkteam. Of tussen wijkteam, veilig thuis, politie en raad voor de kindbescherming, horen we minder terug over de samenwerking met volwassen ggz, participatie, werk en inkomen en het voorveld.

Vanuit gemeente brede blik, alleen geldt niet automatisch ook voor de zorgaanbieder

Zoals aangegeven onder het kopje ‘wat werkt’ is de brede blik vanuit de gemeente en de wens echt integraal te werken helpend als je jeugdproblematiek wil aanpakken. Het is echter niet zo dat die brede blik er automatisch is bij alle zorgaanbieders. Veel professionals lopen er tegenaan dat ieder toch nog vaak zijn eigen stukje doet en er te weinig over de eigen werkgrenzen heen gekeken wordt. Er zijn samenwerkingsverbanden waar dat wel heel goed gaat en waarvan geleerd kan worden. Waar eigenlijk vooral behoefte aan is, is een gezamenlijk ontwikkelde en daardoor door iedere partij gedragen visie van waaruit gewerkt wordt. En aan de hand waarvan je ook anderen makkelijk kunt aanspreken als ze daarvan afwijken.

Informatie-uitwisseling belemmert bij ontbreken toestemming ouders door politie wet-regelgeving en AVG

Informatie-uitwisseling ervaren professionals soms als lastig door de AVG en de verschillende regels voor verschillende partijen. Het kan dan gebeuren dat school bepaalde informatie heeft die voor netwerkpartners handig was geweest. Maar doordat ze die informatie niet of niet tijdig hebben kunnen ze pas later en soms ook minder passend handelen. Dit speelt met name als ouders geen toestemming geven voor informatiedeling. Maar professionals voelen zich ook tegengewerkt door politie wet- en regelgeving en de AVG.

“Wat ik zelf ook vind is dat wij wel heel veel signalen hebben en vermoedens die ook best wel tot gevaarlijke situaties zouden kunnen leiden, Maar dat we erg weinig in handen hebben om er echt mee aan de slag te gaan Als je geen harde bewijzen hebt.”

“Het wijkteam kan zich redelijk indekken met toestemmingformulieren maar een school heeft dit bijvoorbeeld niet. De school is afhankelijk van de informatievoorziening. De scholen moeten creatief zijn met het delen van informatie en de integrale aanpak van problematiek. Als er iets uitlekt kan dit slecht uitpakken voor de informatieverstrekende partij.”

Aansluiting met jeugdige/gezin soms gemist door wachtlijsten, overbruggingszorg, personeelwisselingen en het ontbreken van match tussen jeugdige/gezin en hulpverlener

Wat het merendeel van de professionals aangeeft, is dat er sprake is van wachtlijsten en daardoor vaak ook een toename van de ernst van de problematiek. Ze zijn tevreden over de geboden overbruggingszorg, vaak blij dat er überhaupt iets is, maar eigenlijk zou je direct passende hulp willen inzetten om verergering van de problematiek te voorkomen. Negatief gesteld is het nu te vaak pappen en nathouden tot het toch misgaat. Pas als het misgaat is er weer

meer mogelijk vanuit crisis, tot de acuutheid eraf is. Dat is jammer en zou beter moeten, maar de personeelstekorten en toename qua zorgvraag maken dit een lastig aan te pakken issue.

Ook noemen enkele professionals dat het lastig kan zijn om een juiste match tussen hulpverlener en jeugdige/gezin te vinden. Dit hangt samen met de personeelstekorten en de lastigheid om goed personeel te vinden. Vaak zijn organisaties afhankelijk van net afgestuurde (vrouwelijke) professionals. Dat heeft een aantal consequenties. 1. Deze mensen moeten vaak werk doen boven hun kunnen, worden daarbij niet goed begeleid en branden af of verlaten de sector weer snel. Voor gezinnen betekent dat dat ze niet de passende hulp krijgen die ze nodig hebben en te maken krijgen met veel wisselingen van hulpverlener, waardoor de kans op uitval (voortijdig stoppen met een behandeling) toeneemt. 2. Het personeelsbestand is weinig divers waardoor je niet de mogelijkheid hebt om op zoek te gaan naar een goede match tussen client en professional, terwijl iedereen weet hoe belangrijk die match is om tot goede resultaten en effectieve hulp te komen.

“Er zijn veel jonge meiden [in deze branche] aan het werk, dat vind ik nooit zo erg, maar ik merk wel dat mannen beter aansluiten op deze jongens. Ook rondom het stukje problematiek van hé wat maak je op de straat mee? Met meiden die net afgestudeerd zijn kunnen deze jongens zich niet identificeren.”

Ouders bereiken is regelmatig een uitdaging

Er is in Ridderkerk veel aandacht voor preventie, zoals bijvoorbeeld voorlichting over wat er speelt onder jeugdigen, hoe je als ouder kunt zorgen voor een goede media-opvoeding en bij welk gedrag je je zorgen moet maken als ouder en waar je dan terecht kunt. Er wordt echter niet goed gemonitord welke ouders en jeugdigen goed bereikt worden. Professionals vermoeden dat ouders die bereikt worden vaak de betrokken ouders zijn waar relatief minder

vaak al problematiek speelt. Ouders van jongeren waar de problematiek speelt worden vaak niet bereikt met meer algemene voorlichtingen of ouderavonden. Professionals geven aan dat hier mogelijk nog meer een brug gemaakt kan worden (zie link vorige paragraaf)

“Het is ook een stukje schaamte en een drempel die de ouders over moeten om te gaan naar de voorlichting. Alsof ze geen zicht hebben op hun kind. Maar ze hebben andere prioriteiten. Bij tweeoudergezinnen en werkende ouders is er nog een bepaalde druk die er komt kijken waardoor ze niet naar voorlichtingen gaan. Zolang de politie maar niet langskomt is het wel goed. Hij zit op dinsdag en donderdag bij het jongerenwerk dus ik vind het wel prima zo.”

“Bij veel kinderen kon je rond de 12 jaar of jonger al zien, dat er problemen waren. En dan moet je bij de ouders zijn.”

Betrekken van professionals, ouders en jongeren bij beleidsvorming en inkoop

Professionals geven aan graag meer betrokken te worden bij beleidsvorming en bijvoorbeeld de inkoop. Het zou hen helpen als de vraag gesteld wordt: ‘wat hebben jullie als professionals en uitvoerende partijen nodig’. Dat een aanpak als ‘Thuis op Straat’ wegbezuinigd is, was dan wellicht niet gebeurd. We horen van professionals dat ook ouders en jongeren nog niet of nauwelijks betrokken worden bij beleidsvorming en ook dat zou heel waardevol zijn volgens de professionals. Op instellingsniveau zijn er wel partijen die hiermee bezig zijn. Daarvan zou geleerd kunnen worden en zo kan ook op bijvoorbeeld gemeentelijk niveau een ‘meedenkgroep’ of iets dergelijks gevormd worden van ouders en jongeren die te maken hebben (gehad) met hulpverlening in Ridderkerk. Het gaat er dan niet om dat zij het beleid bepalen, maar wel dat ze inspraak hebben en er accenten kunnen worden gelegd door de gemeente aan de hand van de input/ervaringen van ouders en jongeren.

4.3. Wat leren we van professionals

Terugkijkend op dit hoofdstuk kunnen we stellen dat Ridderkerkse professionals die wij hebben gesproken allemaal heel gedreven en betrokken mensen zijn. Ze hebben wel allemaal hun eigen beeld van hoe de Ridderkerkse aanpak van jeugdproblematiek eruit ziet en idealiter zou zien. Ook hebben ze allemaal relevante practice-based kennis over bepaalde aanpakken of interventies, het bereiken van en werken met specifieke doelgroepen en de samenwerking met de gemeente en andere betrokkenen. Middels dit onderzoek brengen we die kennis en ervaring zo goed mogelijk bij elkaar om uiteindelijk in Hoofdstuk 5 de onderzoeksvragen te beantwoorden. Wij hebben slechts een selectie van professionals gesproken. Er is dus nog veel meer kennis die relevant kan zijn voor het optimaliseren van de aansluiting van de aanpak van Ridderkerkse jeugdproblematiek op de aard, ernst en omvang ervan. Belangrijk voor de gemeente Ridderkerk om een manier te vinden om al die kennis en ervaring beter te gaan benutten teneinde meer duidelijkheid te krijgen over de aard, ernst en omvang van de jeugdproblematiek in de hedendaagse Ridderkerkse praktijk. Aan de hand van een scherper beeld kan vervolgens de aanpak van jeugdproblematiek verder worden verbeterd. We doen hiertoe in het volgende hoofdstuk ook een aantal aanbevelingen.

5 Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk brengen we de informatie uit de eerdere hoofdstukken samen en geven we antwoord op de onderzoeksvragen zoals geformuleerd in **Hoofdstuk 1**. Ook beschrijven we in dit hoofdstuk de beperkingen van de studie. We sluiten af met een aantal aanbevelingen.

Conclusies

5.1. Ridderkerk gemiddelde gemeente qua aard en omvang jeugdproblematiek (deelvraag 1)

Ridderkerk qua omvang gemiddelde gemeente; wel verjonging en verharding volgens professionals

Samengevat geven de cijfers een vrij positief beeld van Ridderkerk. Uit de gesprekken met professionals blijkt echter dat zij op basis van hun eigen werkpraktijk de aard van de problematiek ernstiger inschatten dan het beeld dat de cijfers geven en dat professionals zich wel degelijk zorgen maken over de Ridderkerkse jeugd. Samen met professionals komen we tot de volgende mogelijke verklaringen voor de ervaren verschillen:

1. Databronnen lopen altijd achter op de praktijk.
2. Er wordt veel preventief opgepakt in Ridderkerk en zo buiten de cijfers gehouden (bijv. om te voorkomen dat iemand al heel jong geregistreerd staat of een strafblad krijgt).
3. Er wordt niet altijd even goed geregistreerd, waardoor openbare data vaak een onderschatting zijn van de werkelijkheid.

Als we kijken naar de cijfers, dan is Ridderkerk over het algemeen qua problematiek een gemiddelde Nederlandse gemeente qua gezinssamenstelling, schoolverzuim, voortijdige schoolverlating, werkloosheid onder jongeren en jeugdcriminaliteit. In vergelijking tot buurgemeente Rotterdam, scoort Ridderkerk vaak 'beter'. Desondanks zien we in de afgelopen vijf jaar wel een lichte stijging in Ridderkerk in het aantal gezinnen met een relatief lage sociaal economische status, het aantal huishoudens met problematische schulden, en aantal eenoudergezinnen. Van politiecijfers hebben we geen overzicht over de jaren heen, met uitzondering van het aantal politieregistraties overlast jeugd dat de afgelopen paar jaar sterk fluctueert (vermoedelijk door corona aldus professionals). Sinds 2020 zien we een stijging in gebruik van jeugdhulp. Ook daarbij speelt corona vermoedelijk een belangrijke rol.

Relatief hogere concentratie jeugdproblematiek in bepaalde wijken

Verder zien we in de cijfers en horen we uit de gesprekken, dat problematiek zich in een aantal wijken meer concentreert (Bolnes, Slikkerveer, Ridderkerk Centrum, Drievliet, Oost) en/of zich concentreert op bepaalde plekken zoals winkelcentra, parken, speeltuinen en schoolpleinen.

5.2. Bestaand instrumentarium in aanpak jeugdproblematiek (deelvraag 2)

Onvoldoende zicht op of overzicht van het aanbod

Dat kennis nog niet bijeengebracht wordt, viel vooral op bij het in beeld krijgen van de interventies en aanpakken die worden ingezet in Ridderkerk. Een overzicht van het complete aanbod blijkt nog niet voorhanden. Hoe meer professionals we spraken, hoe meer we in beeld kregen, maar weinig professionals die we spraken hadden een compleet plaatje. We hebben de preventiematrix

gebruikt om een eerste overzicht te creëren van de beschikbare interventies en om deze beschikbare interventies te ordenen (zie bijlage 3).

Idealiter is per type problematiek een preventief aanbod, een aanbod voor risicogroepen en een steviger aanbod waarvoor een indicatie nodig is. Daarbij pak je bepaalde zaken groepsgewijs aan (bijv. voorlichting over drugs), andere zaken met individuele jongeren en sommige zaken meer systemisch of via de ouders. Ook wil je kunnen differentiëren tussen online en fysiek aanbod om optimaal te kunnen aansluiten bij ieders behoefte. Dit gaat dan allemaal over aansluiting van de aanpak op de aard en ernst van de problematiek.

Beperkt gebruik van bestaande kennis en effectieve interventies

We hebben tijdens dit onderzoek veel kundige professionals en beleidsmakers gesproken. Allen hebben veel informatie over de Ridderkerkse praktijk, maar iedereen ziet ook alleen zijn eigen stukje. Er zijn cijfers, er is kennis (wetenschappelijke kennis over effectieve interventies, praktijkkennis van professionals en ervaringskennis van ouders en jeugdigen), maar dit wordt nog niet bijeengebracht en benut. Op instellingsniveau gebeurt dit soms al wel, maar dit zou verbreed kunnen worden naar wijk en/of gemeentelijk niveau.

5.3. Aansluiting Ridderkerkse aanpak op aard en omvang jeugdproblematiek (deelvraag 3)

Signalering problematiek

Er lijkt in Ridderkerk goed zicht op de problematiek. Zowel de externaliserende als internaliserende problematiek wordt goed gesignaleerd en wanneer nodig wordt toe geleid naar hulp. Er bestaat niet de indruk dat groepen worden gemist. Door korte lijntjes en vertrouwen in elkaar durven professionals signalen met elkaar te delen, maar vanuit perspectief van de school en politie wordt de AVG en politie wet-regelgeving soms wel als belemmerend ervaren.

Toeleiding naar hulp

Soms is het wel lastig om de juiste hulp tijdig op de juiste plek te krijgen. Dit hangt samen met een aantal zaken:

- Er zijn wachtlijsten voor bepaalde vormen van hulp of ondersteuning.
- Zeker bij jeugdcriminaliteit is het van belang af te wegen of je een jeugdige wil laten praten of niet, omdat dit de betreffende jeugdige in een onveilige situatie kan brengen. Dit betekent soms dat je dus nog niet kunt handelen of toeleiden naar hulp, terwijl dat wellicht wel wenselijk zou zijn.
- Ouders, zeker als het om jeugdcriminaliteit gaat, onderkennen soms de problemen niet, weigeren mee te werken aan hulp en laten professionals soms niet eens binnen. Ook dat kan zorgen voor vertraging bij het bieden van hulp.
- Wat we veel horen van professionals is dat de wachttijden van met name meer specialistische vormen van hulp en ondersteuning langer zijn dan wenselijk, waardoor problemen onnodig verergeren. Er wordt vaak wel iets van overbruggingszorg geboden, maar dat kan niet altijd voorkomen dat problemen erger worden.
- Kijken we naar de route van toeleiding, dan zien we dat met name de huisartsenroute en de gemeentelijke toegang veel benut worden. In vergelijking met het Nederlands gemiddelde zien we dat in Ridderkerk de huisartsenroute naar verhouding meer wordt gebruikt dan de gemeentelijke toegang.

Gaten in aanbod

Op basis van de preventiematrix (zie Bijlage 3) voor zover die nu gevuld is, zou je kunnen zeggen dat de aansluiting tussen jeugdproblematiek en aanpak nog niet optimaal is en hierin nog winst te behalen valt. Onze indruk is dat er meer is dan we in dit onderzoek hebben kunnen ophalen, maar dat het lastig is hier goed zicht op te krijgen. Als dat voor ons als onderzoekers geldt, dan

zal dat ongetwijfeld ook voor professionals niet makkelijk zijn. De matrix kan helpen om met elkaar de sociale kaart goed in beeld te krijgen; zicht te krijgen op welk aanbod er veel en misschien wel te veel is. Van welk aanbod niet of nauwelijks gebruik wordt gemaakt en welk aanbod nog mist. Zaken die uit de gesprekken al naar voren kwamen bij de vraag wat er nog mist waren: aanbod rond rouwverwerking en aanbod voor kinderen van ouders met psychische of verslavingsproblematiek (KOPP/KOV). Dat is nu iets waar voor wel praatgroepen zijn, maar als jeugdigen hier liever individueel over spreken dan pakt de POH-er dit nu op. De GGD gaf aan ook online aanbod aan te bieden, maar het vraagt echt verder onderzoek om daar meer zicht op te krijgen.

- Zoals al eerder aangegeven ontbreekt ook, op het jongerenwerk na, een wijkgerichte aanpak. Deze is juist relevant om de onderliggende oorzaken en de factoren die de problematiek in stand houden of verergeren aan te pakken. Hier vallen de achtergrondkenmerken uit dit onderzoek ook onder. Binnen Ridderkerk werkt alleen het jongerenwerk rond bepaalde activiteiten wijkgericht. Verder is wijkgericht werken in Ridderkerk niet aan de orde. Alle partijen werken stadsbreed en in elke wijk of buurt ongeacht aard en omvang van de problematiek kan gebruik maken van hetzelfde aanbod, dat kan (kosten)efficiënter. We weten vanuit de opdrachtgever dat er wijkregisseurs en leefbaarheidsteams actief zijn in Ridderkerk, maar als we professionals vragen naar een wijkgerichte aanpak, dan komen deze niet naar voren. De vraag is dus of deze regisseurs en teams voldoende bekendheid hebben en gevonden worden. Als ze wel goed gevonden worden bestaat wellicht niet de indruk bij professionals dat zij in verschillende wijken ander aanbod gebruiken en daar dus maatwerk in leveren.
- Een laatste punt dat helder wordt uit de gesprekken is dat er nog geen eenduidigheid is over wanneer welk aanbod bij welke problematiek nu het best passend is. Het is relevant om daar overeenstemming over te hebben, om uiteindelijk met elkaar tot een optimaal passend aanbod te komen.

Kern van de aanpak is (multidisciplinaire) samenwerking

Het belangrijkste element van de Ridderkerkse aanpak van jeugdproblematiek is de (multidisciplinaire) samenwerking. Als het specifiek gaat om de aanpak van jeugdcriminaliteit, dan is de samenwerking tussen gemeente, politie, scholen, leerplicht, jongerenwerk en wijkteam cruciaal. Binnen Ridderkerk zijn de meeste professionals positief over die onderlinge samenwerking. Mensen kennen elkaar, elkaars expertise en weten elkaar goed te vinden. Over het algemeen zijn er korte lijnen. In de informatie-uitwisseling is het volgens het merendeel van de respondenten nog wel zoeken met elkaar. Met name door de AVG is informatiedeling nog wel eens lastig als het gaat om o.a. het delen van signalen.

In veel gevallen is er daadwerkelijk sprake van een multidisciplinair team dat samen de gesignaleerde problematiek aanpakt. Maar hierbij zijn niet altijd alle relevante partijen betrokken. Deels is er dus ook nog sprake van ketensamenwerking. De wens van gemeente Ridderkerk is om integraal te werken rond jeugdigen en gezinnen. Dit is nodig om de problematiek en de factoren die de problematiek veroorzaken, in stand houden of verergeren aan te pakken. Hiervoor zijn de bestaande samenwerkingsverbanden een mooie basis. Er is echter nog geen sprake van 1 gezin 1 plan 1 regisseur. Om dat te realiseren kan een convenant helpend zijn.

Op- en afschalen binnen wijkteam soepel, maar schotten tussen domeinen

Wat heel mooi is aan de Ridderkerkse aanpak en ook positief wordt gewaardeerd door professionals is het kunnen op- en afschalen binnen het wijkteam. Dat werkt prettig en maakt dat een groot deel van de jeugdigen en gezinnen goed geholpen kunnen worden door het wijkteam, ook bij meervoudige problematiek of signalen van onveiligheid. Wel wordt duidelijk uit de gesprekken dat er nog schotten zijn tussen jeugd en participatie, jeugd en werk en inkomen en jeugd en volwassen GGZ bijvoorbeeld. Ook de samenwerking met wijken en buurten en het voorveld (bijvoorbeeld kerken, sportverenigingen e.d.) kan nog

verder worden versterkt. Dit kan helpen bij het doen afnemen van de druk op de meer specialistische vormen van hulp. Wellicht wordt er ook veel problematiek opgepakt vanuit jeugdhulp, terwijl dat niet altijd het meest passend is. Dit voorkomt dat er jeugdigen en gezinnen tussen wal en schip vallen, maar zorgt er ook voor dat de werkdruk in de jeugdhulp en de wachtlijsten toenemen. In de aanbevelingen komen we hierop terug.

Monitoring ontbreekt

Er is geen sprake van een meet-, spreek- en verbetercyclus waarbij er wordt gemonitord of aanbod terecht komt bij de groep waarvoor het bedoeld is; of diegenen er tevreden over zijn en of de beoogde doelen ook daadwerkelijk behaald worden. Het is daardoor onbekend of het aannemelijk is dat de maatschappelijke resultaten zoals beoogd met het beleid (zoals beschreven in hoofdstuk 2) ook behaald worden. Een belangrijk punt dat professionals aanstippen en dat ook als onderdeel van het monitoren kan worden meegenomen is de bejegening van jeugdigen en gezinnen en daarmee het succes qua bereik van een aanpak of interventie. Een aantal respondenten geven aan de indruk te hebben dat ze nog niet altijd de groep bereiken die ze zouden willen, zoals bijvoorbeeld met voorlichting aan ouders op scholen.

De gemeente kan aanbieders via de inkoop vragen bepaalde zaken te monitoren en aan de hand daarvan hun aanbod aanpassen / doorontwikkelen. Aanbieders kunnen dit uiteraard ook doen vanuit hun intrinsieke motivatie. Hiermee kunnen ze een zo groot mogelijke bijdrage leveren aan de maatschappelijke resultaten in Ridderkerk en zichzelf steeds blijven verbeteren.

5.4. Beperkingen van de studie

De hierboven beschreven conclusies kennen een zekere mate van onzekerheid doordat deze studie ook een aantal beperkingen heeft. Zo konden we alleen gebruik maken van openbare data voor het bepalen van de aard en omvang van de Ridderkerkse problematiek. Door de enquêtes onder professionals hebben we daarop wel een mooie aanvulling kunnen doen. De groepsgesprekken hebben enorm geholpen om met elkaar de cijfers te duiden en door de problematiek te bespreken die de professionals ervaren in de praktijk.

We hebben geen harde informatie vanuit het inkoop of uit het aanbod van alle instellingen kunnen verkrijgen. Het was echt sprokkelwerk, veelal via individuele gesprekken met een aantal sleutelpersonen. Dat was zeker informatief en nuttig, maar levert uiteraard niet een goede sociale kaart op. Wellicht kan de preventiematrix in de toekomst verder gevuld worden en kan er zo wel een goede overzichtelijke sociale kaart (kan tegenwoordig ook digitaal) ontstaan. Dat is helpend voor professionals, maar ook handig voor toekomstig onderzoek en voor de gemeente om zicht te houden op welk aanbod er is en waarvan meer of minder nodig is, om goed aan te sluiten bij de aard en omvang van de problematiek.

Het oorspronkelijke plan was om ook de ervaringskennis van jongeren en ouders op te halen en te benutten voor dit onderzoek. Dit is helaas niet gelukt, maar zou wel een mooie vervolgstap kunnen zijn. Jeugdigen en ouders kunnen vaak heel goed vertellen wat hen echt heeft geholpen en wat juist niet. Dat is nuttig, zeker als je zicht wilt krijgen op de aansluiting van de aanpak op de problematiek.

We hoorden in de gesprekken met professionals en sleutelfiguren terug dat de ontvlechting van de BAR-organisatie speelde en organisaties hier volop mee bezig waren. In hoeverre dit de antwoorden op onze vragen heeft beïnvloed is lastig te zeggen. De BAR-organisatie bestaat in zijn huidige vorm uit de

ambtelijke organisatie die de drie gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk ondersteunt. De beleids- en uitvoeringsfuncties van de BAR-organisatie worden weer terug gebracht in de gemeentelijke organisaties. Dat betekent voor sommige functies dat deze vanaf 1 januari 2024 in dienst komen van één van de drie gemeenten. In 2023 is het plaatsingsproces gaande om tot een verdeling over de gemeenten te komen. De bedrijfsvoering blijft centraal georganiseerd. Ten aanzien van de aanpak van jeugdproblematiek zal samenwerking met andere gemeenten nodig blijven. Jeugdigen houden zich nu eenmaal niet aan gemeentegrenzen. De ontvlechting van de BAR-organisatie kan zorgen voor knelpunten, maar biedt zeker ook kansen om te verbeteren.

5.5. Aanbevelingen (deelvraag 4)

De jeugdproblematiek lijkt goed in beeld bij professionals, zowel de externaliserende problematiek als de internaliserende problematiek wordt gezien, zelfs meer dan we op basis van openbare cijfers hadden verwacht. Duidelijk wordt uit dit onderzoek dat niet alles wat professionals zien in hun praktijk terecht komt in openbare data. Een van de verklaringen hiervoor is dat er mogelijk al preventief gewerkt wordt en dat is mooi. Het is alleen niet hard te maken doordat er niet gemonitord wordt. Voor wat betreft de aanpak kunnen we stellen dat die nog niet optimaal in beeld is, maar voor zover die in beeld is bij de onderzoekers, sluit de aanpak nog niet optimaal aan op de omvang van de jeugdproblematiek en moeten jeugdigen en gezinnen soms lang wachten op passende hulp. Over de aard en de ernst en de aansluiting daarop is uitgebreid ingegaan bij de conclusies hierboven. In deze paragraaf staan de aanbevelingen die voortkomen uit die conclusies.

Ontwikkel een gezamenlijke visie vanuit onderwijs, zorg- en veiligheidsdomein rondom bevordering welzijn jeugd en aanpak van jeugdproblematiek

Op basis van cijfers, kennis van professionals en ervaringen van ouders en jeugdigen kan de visie op jeugdproblematiek worden (door)ontwikkeld: hoe pak je deze problematiek duurzaam aan, met oog op de toekomst? Het is bekend uit landelijke studies dat perspectieven voor jeugdigen steeds minder rooskleurig worden en dat drukt met name op hun mentale welzijn. Zo hebben steeds meer jeugdigen moeite om een huis te bemachtigen als ze zelfstandig willen gaan wonen. Als jeugdigen zich slecht voelen doordat ze weinig perspectief zien op die volgende stap naar zelfstandigheid en hulp vragen duurt het lang voordat deze beschikbaar komt. Ze zoeken online contact met gelijkgestemden. Ze zijn op die momenten kwetsbaar en lopen daardoor meer risico om betrokken te raken bij criminele activiteiten. Het is snel geld, het maakt wensen en behoeften mogelijk en kan dus heel verleidelijk zijn. Werk daarom aan een toekomstbestendige visie op jeugdproblematiek en hoe die aan te pakken (**aanbeveling 1**).

Zo'n gezamenlijk gedragen visie kan bijdragen aan een afname van de inzet van specialistische hulp. Zo kun je met elkaar kritischer kijken naar wanneer er nu echt geïndiceerde hulp nodig is, of dat je toch nog iets kunt doen middels preventie. Een mooi voorbeeld is de sociale vaardigheidstraining. Veel jongeren die heel verlegen zijn, sociaal onhandig of juist brutaal worden verwezen naar een dergelijk aanbod. De wens is dat dit aanslaat, waardoor ze weerbaarder worden, minder worden gepest en meer aansluiting vinden op school. Dit leidt er hopelijk toe dat jongeren niet voor de criminaliteit kiezen. Lid worden van bijvoorbeeld de scouting kan eenzelfde effect hebben, maar ouders en professionals kiezen hier zelden voor. De voorkeur wordt gegeven aan een professional in plaats van aan scouting. Dit vraagt om een maatschappelijk debat en uiteindelijk gezamenlijke visie over hoe de schaarse professionals in te zetten daar waar dat het hardst nodig is. Veel professionals zijn ook nog niet zo gewend om met het voorveld en basisvoorzieningen als sportclubs, scouting en kerken samen te werken. Jongeren hier naartoe leiden en er ook zorg voor dragen

dat ze aankomen is dus ook voor hen een ontwikkelpunt. Samenwerking met ervaringsdeskundigen, vrijwilligers(organisaties) en burgerinitiatieven kan hierbij ondersteunend werken.

Gegeven de maatschappelijke ontwikkelingen op dit moment zul je daarnaast meer moeten doen. Met een visie en kritischer zijn aan de vraagkant alleen kom je er niet. Aan de aanbod kant zul je ook iets moeten doen (**aanbeveling 2**). Hierbij kan gedacht worden aan het verbreden van aanbod, maar ook het aantrekken van professionals en investeren in hun verdere opleiding *on the job*. Het vraagt meer verdiepend onderzoek om te bepalen welke hulpvormen of aanbod je dan wilt uitbreiden of doorontwikkelen. Ook waar je dan wellicht op zou kunnen bezuinigen, Maar ook dit doe je vanuit een gezamenlijk ontwikkelde en gedragen visie.

Samenwerking kan nog integraler

De samenwerking in Ridderkerk wordt door respondenten over het algemeen als goed omschreven. Op momenten wordt er wel eens een actieve regievoerder gemist en hebben mensen last van personele wisselingen. De ene partij is beter te betrekken dan de andere, maar over het geheel genomen zijn professionals tevreden over de samenwerking. Wel zien we dat er bepaalde samenwerkingsverbanden zijn waartussen niet altijd optimaal wordt samengewerkt en waar wellicht ook wettelijke kaders en onvoldoende bekendheid met elkaars werk barrières vormen. We raden de gemeente Ridderkerk aan om de samenwerking, met name tussen sociaal domein en het veiligheidsdomein verder te versterken en verbreden (ontschotten; **aanbeveling 3**). Denk hierbij aan het versterken van samenwerking met het voorveld (bijv. kerken, sportvereniging, scouting), maar ook met participatie en werk en inkomen.

Verken wijkgericht werken

Professionals werken weliswaar gezinsgericht, maar nog niet wijkgericht. Hierdoor wordt slechts beperkt gewerkt aan de achtergrondkenmerken die jeugdproblematiek doen ontstaan, in stand houden of verergeren. Dat is een gemiste kans. De cijfers laten zien dat er in verschillende wijken in Ridderkerk verschillende zaken spelen. Zo zijn er bijvoorbeeld een aantal wijken waarvan de sociaaleconomische status laag is. In deze wijken wonen veel eenoudergezinnen, veel mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en meer kinderen in armoede dan in andere wijken.. Door meer te kijken naar de problematiek per wijk en de behoeften die daar leven, kun je aanbod gericht en met meer effect inzetten. Er worden nu kansen gemist om iets te doen aan een aantal van de achtergrondkenmerken die bijdragen aan jeugdproblematiek. Uit onderzoek⁴ blijkt dat het risico om crimineel gedrag te gaan vertonen kleiner is naarmate je in een wijk opgroeit met een hogere sociaaleconomische status, met voldoende groen en activiteiten in de buurt hebt en in een financieel gezonde situatie met twee ouders. Veel van de nadelige achtergrondfactoren komen samen in bepaalde wijken en juist in die wijken zien we dat jeugdigen meer problematiek vertonen. Met een meer wijkgerichte aanpak, in aanvulling op de aanpak die er al is, zou je juist de kinderen uit die wijken meer perspectief en meer gelijke kansen in het leven kunnen bieden. Hier is echt nog winst te behalen, dus **aanbeveling 4** is om het wijkgericht werken met elkaar te gaan verkennen. Dit wijkgericht werken is niet in plaats van het reguliere werken, maar ernaast, om middelen beter te verdelen en te zorgen dat je de schaarse voorzieningen die er over het algemeen zijn in de jeugdhulp daar inzet waar ze het hardst nodig zijn.

4 Kulberg, J., Mouktadibillah, R., & Vries, de., J. (2021). Opgroeien+in+een+kwetsbare+wijk. Over buurteffecten en persoonlijke ervaringen van jongens en jonge mannen. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Benut reeds bestaande wetenschappelijke en praktijkkennis/ervaring om aanbod te optimaliseren en effectief in te zetten

Er is al veel kennis over effectief werken die niet of nauwelijks benut wordt in Ridderkerk. Weinig van de interventies die ingezet worden komen bijvoorbeeld uit een databank effectieve jeugdinterventies.

Meer gebruik maken van wetenschappelijke kennis, onderbouwde/effectieve interventies, praktijkkennis van professionals en ervaringskennis van ouders kan helpen de aanpak van jeugdproblematiek verder te verbeteren. Daarbij kan de gemeente zelf zorg dragen voor een regelmatige kennisuitwisseling en deze ook faciliteren.

Onze laatste aanbeveling (**aanbeveling 5**) is om de verschillende kennisbronnen beter te gaan benutten en daar naast professionals ook ouders en jeugdigen bij te betrekken. Het is heel belangrijk om van hen te horen wat wel en niet werkt (onderdeel van monitoring) om het aanbod te kunnen verbeteren. Dit kan bijvoorbeeld door bij inkoop van aanbod al afspraken over te maken over het meten van bereik en effecten van interventies. Hiermee versterkt de gemeente ook haar eigen positie.

Literatuur

CBS. (z.d.- a). *Huishoudens; samenstelling, grootte, regio, 1 januari* [Dataset]. <https://open-data.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/71486NED/table?fromstatweb>.

CBS. (z.d.- b). *Jeugdhulptrajecten* [Dataset]. <https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/>.

CBS. (z.d.- c). *Jongeren met jeugdhulp* [Dataset]. <https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/>.

CBS. (z.d.- d). *Jongeren zonder werk en onderwijs (NEET's)* [Dataset]. <https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/>.

CBS. (z.d.- e). *Kinderen in uitkeringsgezin* [Dataset]. <https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/>.

CBS. (z.d.- f). *Schuldenproblematiek in beeld* [Dataset]. <https://dashboards.cbs.nl/v3/SchuldenproblematiekInBeeld/>.

CBS. (2020). *Kinderen naar migratieachtergrond* [Dataset]. <https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/>.

CBS. (2021). *Jeugdige verdachten van misdrijven naar leeftijd* [Dataset].

CBS. (2022). *Sociaal-economische status; scores per wijk en buurt* [Dataset]. <https://open-data.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85163NED/map?ts=1692786724047>.

DUO. (z.d.-a). *Relatief schoolverzuim* [Dataset]. <https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/>.

DUO. (z.d.-b). *Voortijdig schoolverlaters VO + MBO* [Dataset]. <https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/>.

Gemeente Ridderkerk. (2020a). *'Met Ridderkerkers, voor Ridderkerkers': Integraal Beleidsnota Sociaal Domein 2021*. Geraadpleegd op 22 augustus 2023, van <https://raad.ridderkerk.nl/documenten/>.

Raadsinformatiebrieven-RIB/2020-09-11-RIB-Integraal-Beleid-Sociaal-Domein-Ridderkerk-2021-conceptnota.pdf.

Gemeente Ridderkerk. (2020b). *Integraal veiligheidsbeleid Ridderkerk 2020-2023*. Geraadpleegd op 22 augustus 2023, van <https://raad.ridderkerk.nl/Documenten/bijlage/Integraal-Veiligheidsbeleid-2020-2023.pdf>.

Halt. (z.d.). *Halt verwijzingen* [Dataset]. <https://www.halt.nl/over-halt/organisatie/cijfers>.

Nederlands Jeugdinstituut (2021). *Preventiematrix Jeugd*. Via: <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-12/Preventiematrix-preventief-jeugdbeleid.pdf>.

Politie. (z.d.-a). *Aard van misdrijven jeugdige verdachten* [Dataset]. <https://www.waarstaatjegemeente.nl/jive/>.

Politie. (z.d.-b). *Meldingen overlast jeugd* [Dataset]. <https://data.politie.nl/#/Politie/nl/dataset/47024NED/table?ts=1692779413000>.

Wolsink J., de Boer, H. en A. van Wijk (2021). *Jeugdproblematiek in Zwolle: een onderzoek naar de omvang, aard en aanpak*. Bureau Beke: Arnhem.

Bijlage 1 – Methodologische verantwoording

In het onderzoek is een combinatie van methodieken gebruikt om een zo betrouwbaar mogelijk beeld te geven van de omvang, aard en aanpak van de jeugdproblematiek in Ridderkerk.

Overzicht onderzoeksmethoden

Verkennde fase Ridderkerkse aanpak

- Bestuderen beleidsstukken

Aard, omvang en aanpak in cijfers

- Bestuderen cijfers CBS, politie, GGD e.a.

Verdieping met Ridderkerkse professionals uit zorg-, onderwijs en veiligheidsdomein: hoe zien zij de aard, omvang en aanpak?

- Enquête (n=20 professionals)
- Groeps gesprekken (n=11 professionals) en interviews (n= 6 professionals)

Duiding resultaten

- Duidingssessie met beleidsprofessionals: wat betekent uitkomst voor het Ridderkerkse beleid en praktijk voor de komende jaren?

Deskresearch

Door middel van deskresearch is een eerste beeld geschetst van de aanpak van jeugdproblematiek in Ridderkerk. Hiervoor zijn via de gemeente Ridderkerk relevante beleidsstukken opgevraagd.

Kwantitatief dataonderzoek

Om iets te zeggen over de aard en omvang van de jeugdproblematiek in de gemeente Ridderkerk is een onderzoek gedaan naar de cijfers en ontwikkelingen daarin over de jaren heen. Hiervoor is gebruik gemaakt van openbare CBS data en enkele politiedata die via het CBS is opgevraagd. Waar mogelijk zijn de cijfers vergeleken met buurgemeente Rotterdam en het Nederlands gemiddelde.

In het onderzoek hebben we naar de volgende data gekeken:

- Ontwikkeling van het aantal jongeren in Ridderkerk in verhouding tot de gehele bevolking.
- Opleidingsniveau jongeren Ridderkerk.
- Armoede onder jongeren/kinderen Ridderkerk.
- Jeugdzorggebruik jongeren Ridderkerk.
- Halt-verwijzingen jongeren Ridderkerk.
- Jongeren met jeugdreclassering Ridderkerk.
- Politieregistraties overlast jeugd.
- Totale aantal geregistreerde jeugdige verdachten en betrokkenen.
- Aard van misdrijven en gepleegde (strafbare) feiten.

De volgende data is niet meegenomen in het onderzoek omdat deze niet voorhanden bleek of het niet lukte om hier via de gemeente toegang toe te krijgen:

- Exacte leeftijden en geslacht.
- Buurt in Ridderkerk waarin de (strafbare) feiten zijn gepleegd.
- Aantal recidiven.
- Aantal meldingen van jeugdoverlast/drogoverlast (meerdere incident-codes politie).
- Spreiding van de meldingen over tijd en locatie (zit er een lijn in de pieken en dalen van meldingen; zijn er duidelijke hotspots).

De bedoeling was ook de Gezondheidsmonitor Jeugd 2021 te gebruiken. Deze monitor meet onder andere de algehele ervaren gezondheid, stress, sport en bewegen en middelengebruik onder jongeren in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs. Doordat de Ridderkerkse scholen niet hebben deelgenomen aan deze monitor, is besloten om deze resultaten niet mee te nemen in het onderzoek. Er zijn wel enkele jongeren die in Ridderkerk wonen en de monitor wel hebben ingevuld, echter dit is een kleine groep en zij gaan buiten Ridderkerk naar school (n=98 jongeren, 11% van het totaal aantal jongeren). Deze selectieve groep is waarschijnlijk niet representatief voor alle jongeren in Ridderkerk.

Enquête en groepsinterviews met professionals

Met professionals zijn een tweetal groeps gesprekken gevoerd om nadere lokale kennis op te halen over de aard en omvang en aanpak van jeugdproblematiek in Ridderkerk. Ook bespraken we met hen in hoeverre het beleid en de aanpak volgens hen aansluiten op de omvang en aard. Een brede groep aan professionals is hiervoor uitgenodigd via onze contactpersoon bij de gemeente. Dit betreft professionals vanuit onderwijs, leerplicht, jongerenwerk, wijkteam, jeugdhulp, Stichting Halt, Veilig Thuis, politie, Pak je kans, jeugdreclassering, justitie en gemeente. Bij de uitnodiging is aan professionals ook gevraagd

om een korte enquête in te vullen. Deze enquête is vooraf voorgelegd aan de opdrachtgever en bestond uit de volgende onderdelen:

- *Deel 1 - Achtergrond:* waaronder organisatie, functie, aantal jaar werkervaring in onderwijs/zorg/veiligheidsdomein, aantal jaar werkervaring in gemeente Ridderkerk, wijken waarin werkzaam.
- *Deel 2 – Aard en omvang jeugdproblematiek:*
 - Type jeugdproblematiek waarom meeste zorgen (max 3. Problemen)
 - Percentage in eigen werkpraktijk van welke mate zien professionals verschillende typen van internaliserende problematiek, externaliserende problematiek, grensoverschrijdend gedrag en contextgebonden risicofactoren terug in hun eigen werkpraktijk.
- *Deel 3 - Ervaring met Ridderkerkse aanpak:*
 - Tevredenheid over:
 - de Ridderkerkse aanpak van jeugdproblematiek.
 - Samenwerking gemeente Ridderkerk.
 - Samenwerking andere netwerkpartners.
 - Informatie-uitwisseling in casuïstiek tussen professionals.
 - Positieve, knel- en verbeterpunten ten aanzien van de samenwerking met gemeente Ridderkerk en andere netwerkpartners.
 - Kansen voor verbetering van de aanpak van jeugdproblematiek in Ridderkerk (bijv. interventies, signalering, toeleiding, samenwerking netwerkpartners, informatiedeling).

De door hen ingevulde enquête is vervolgens geanalyseerd en de resultaten uit de enquête zijn samen met de resultaten uit het kwantitatieve onderzoek (hoofdstuk 2) gepresenteerd tijdens de groeps sessies. Deze presentatie vormde het startpunt voor het verdere gesprek. Er is gekozen voor groepsinterviews omdat de onderlinge discussie helpt bij duiding van de cijfers.

De enquête is in totaal door 20 professionals ingevuld, afkomstig uit de volgende organisaties: Facet Ridderkerk (n=6), BAR (n=3), Enver (n=3), Gemeente Ridderkerk (n=2), wijkteam (n=1), De Jonge Krijger (n=1), Halt (n=1), politie (n=1), JBRR (N=1), VO-school (n=1). Aan de groepsgesprekken namen de volgende partijen deel: VO-scholen (n=2), wijkregisseur/wijkteam Ridderkerk (n=3), politie (n=2), leerplicht (n=1), Enver (n=1), Jongerenwerk Facet (n=2). Daarnaast zijn ook Stichting Halt, Veilig Thuis, jeugdbescherming en jeugdreclassering uitgenodigd. Wegens omstandigheden of andere redenen waren zij echter niet aanwezig.

Interviews met jeugdigen en ouders/verzorgers

Het oorspronkelijke doel was om ook met jeugdigen en ouders/verzorgers zelf in gesprek te gaan om te horen: Wat zien, horen, weten en ervaren zij? Welke rol speelt volgens hen de fysieke en digitale wereld (onder andere social media)? Wat vinden ze van de aanpakken en interventies? Wie worden wel en niet bereikt en welke ervaringen hebben jeugdigen en ouders met de hulp die ze hebben ontvangen? Wat kan er volgens hen beter? En wat maakt dat jeugdigen afglijden richting criminaliteit, maar ook wat helpt hen om er weer uit te raken en wat kan in de aanpak daarvan beter?

Helaas is het niet gelukt om deze gesprekken van de grond te krijgen. Professionals is gevraagd of zij jongeren en ouders/verzorgers wilden vragen of het Verwey-Jonker Instituut hen mocht benaderen voor een interviewgesprek. Professionals gaven aan geen relevante jongeren te kennen, vanwege drukte dit niet te kunnen oppakken of dit niet als hun taak te zien. Eén professional heeft wel een aantal jongeren benaderd, echter zij wilden niet deelnemen aan het interview. Met een aantal andere professionals is meermalen bel- en mailcontact geweest, echter dit heeft ook niet tot concrete interviews geleid.

Vervolgens is in overleg met de procesregisseur Jeugd & Veiligheid besloten om in plaats daarvan extra individuele interviews met professionals te voeren. Dit had hun voorkeur boven het inzetten van alternatieve wervingsstrategieën om alsnog jongeren en ouders/verzorgers te spreken.

Aanvullende individuele interviews met professionals

In plaats van de gesprekken met jongeren en ouders zijn nog een aantal aanvullende interviews gehouden met professionals om de data uit de groepsessies te verrijken, namelijk met de procesregisseur BAR, projectcoördinator Lokaal Zorgnetwerk, teamleider CJG, beleidsmedewerker Armoede, een teamleider van een Wijkteam.

Duidingssessie (gepland)

Het laatste onderdeel van dit onderzoek is een expertmeeting met beleidsmakers van de gemeente Ridderkerk die 'jeugd' in hun portefeuille hebben zitten, aangevuld met andere relevante professionals vanuit de gemeente. Met hen worden de bevindingen uit dit rapport gedeeld in de vorm van een PowerPoint en wordt ingegaan op de vraag wat de bevindingen betekenen voor de huidige aanpak van de jeugdproblematiek.

Bijlage 2 – Factsheet Jeugd- problematiek Ridderkerk

Factsheet

Jeugdproblematiek Ridderkerk

A young person is captured in a dynamic pose, performing a trick on a skateboard on a concrete ramp. The person is wearing a dark t-shirt, shorts, and sneakers. The ramp is light-colored concrete with some faint red graffiti on the left side. The background is slightly blurred, showing a grassy area. The overall image has a soft, semi-transparent overlay.

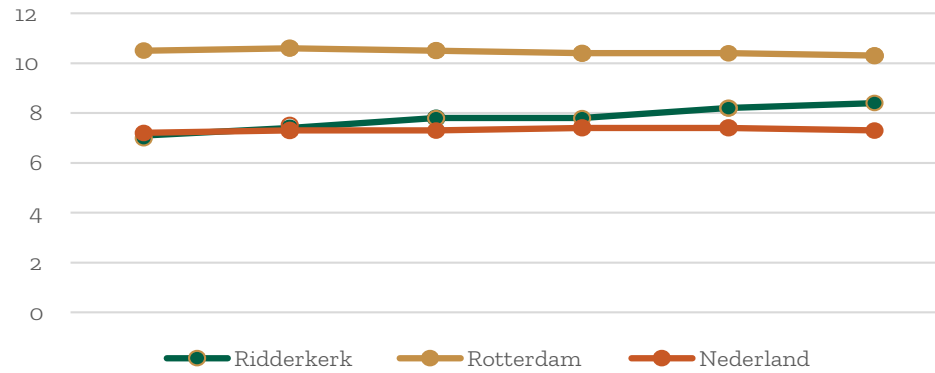
Jeugdproblematiek Ridderkerk

Factsheet

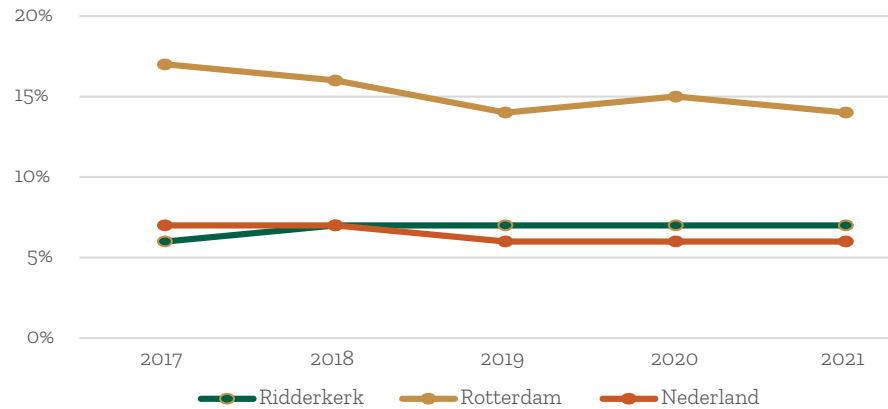
Frouke Sondejker
Mathilde Compagner

Utrecht, maart 2023

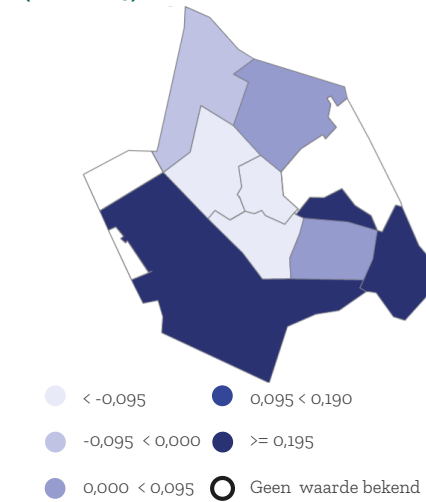
Eenouderhuishoudens (%)

Kinderen in uitkeringsgezin

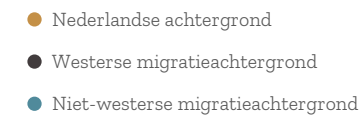

Sociaal-economische status totaal score (CBS, 2019)*

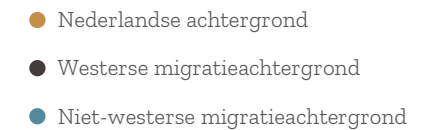
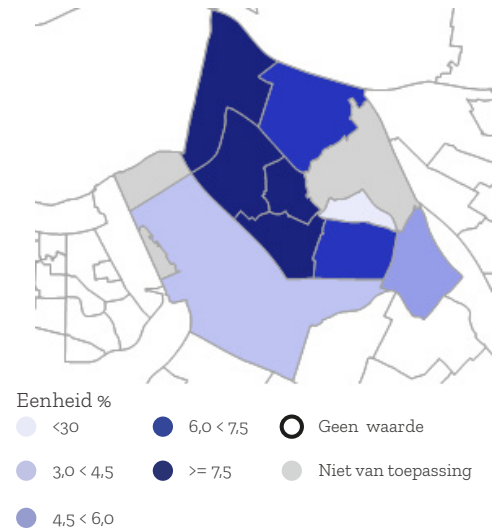

* Deze totaalscore is berekend op basis van welvaart, opleidingsniveau en recent arbeidsverleden van huishoudens.

Kinderen naar migratieachtergrond (2020)

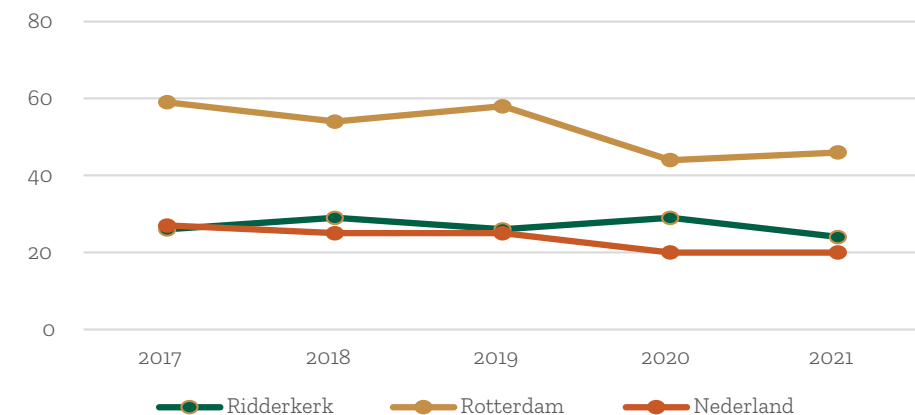
Huishoudens met problematische schulden

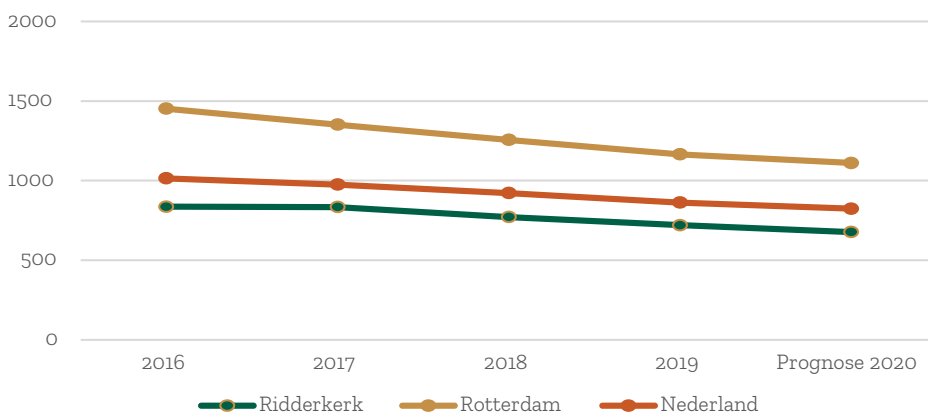
Wat valt op voor Ridderkerk?

- Ongeveer driekwart van de kinderen heeft een Nederlandse achtergrond, een kwart heeft een migratie-achtergrond (overwegend niet-westers).
- Over de periode 2017 – 2022 is er een lichte toename van circa één procent in het aantal éénouderhuishoudens.
- Ongeveer 12% van de jeugdigen groeit op in een gezin met weinig geld. 7% leeft onder de armoedegrens (110% van sociaal minimum). Ook hier zien we een lichte toename door de tijd, samenhangend met het aantal éénoudergezinnen.

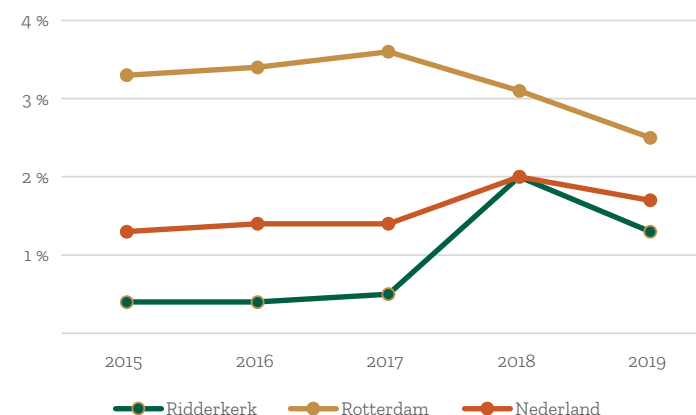
Relatief schoolverzuim per 1.000 leerlingen

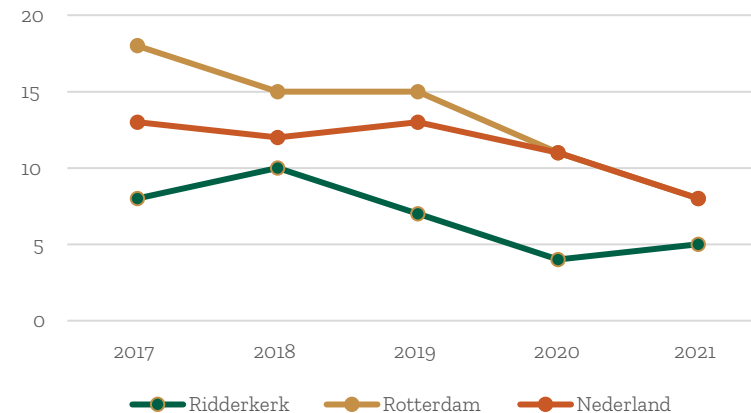
Jongeren zonder werk en onderwijs (NEET's) per 10.000 inwoners van 15 - 27 jaar

Voortijdig schoolverlaters VO + MBO

Verwijzingen Halt per 1.000 jongeren

Wat valt op?

- Relatief schoolverzuim ligt in Ridderkerk over de jaren heen gemiddeld rond de 27 per 1.000 leerlingen, in Nederland ligt dit gemiddeld iets lager rond de 23 per 1.000 leerlingen.
- Het aantal voortijdig schoolverlaters op het VO en MBO lag in 2015 – 2017 bijna op 0%, in 2018 op 2% en in 2019 op 1,3%. In Nederland ligt dit gemiddeld iets hoger en zien we in 2018 een vergelijkbare piek.
- Het aantal jongeren in Ridderkerk zonder werk en inkomen per 10.000 inwoners van 15 – 27 jaar is in de jaren 2016 – 2019 enigszins afgenomen (in 2016 : 836 jongeren, in 2019: 720 jongeren), ook in de rest van Nederland zien we een vergelijkbare daling (in 2016 : 1014 jongeren, in 2019: 862 jongeren)
- Het aantal jongeren dat naar Halt wordt verwezen fluctueert door de jaren heen. Als we kijken naar de afgelopen vijf jaar, lag dit in 2018 het hoogst met 10 jongeren en in 2020 het laagst met 5 jongeren.

Jeugdige verdachten van misdrijven naar leeftijd (CBS, 2021)*

	Ridderkerk	Ridderkerk	Rotterdam	Rotterdam	Nederland	Nederland
11 jaar of jonger	.	.	32	.	398	.
12 jaar	.	.	48	0,70%	576	0,30%
13 jaar	.	.	65	1,00%	1.403	0,70%
14 jaar	6	1,20%	138	2,20%	2.410	1,30%
15 jaar	6	1,30%	163	2,60%	3.083	1,60%
16 jaar	10	2,10%	173	2,70%	3.442	1,80%
17 jaar	.	.	207	3,20%	3.859	1,90%
18 jaar	12	2,50%	247	3,20%	4.381	2,00%
19 jaar	10	1,90%	294	3,40%	4.929	2,20%
20 jaar	8	1,60%	327	3,50%	5.022	2,20%
21 jaar	10	2,00%	323	3,20%	4.848	2,10%
22 jaar	11	2,30%	316	3,00%	4.399	1,90%
23 jaar	7	1,40%	278	2,50%	4.152	1,90%
Totaal 12 t/m 23 jaar	85	1,50%	2.579	2,70%	42.504	1,70%

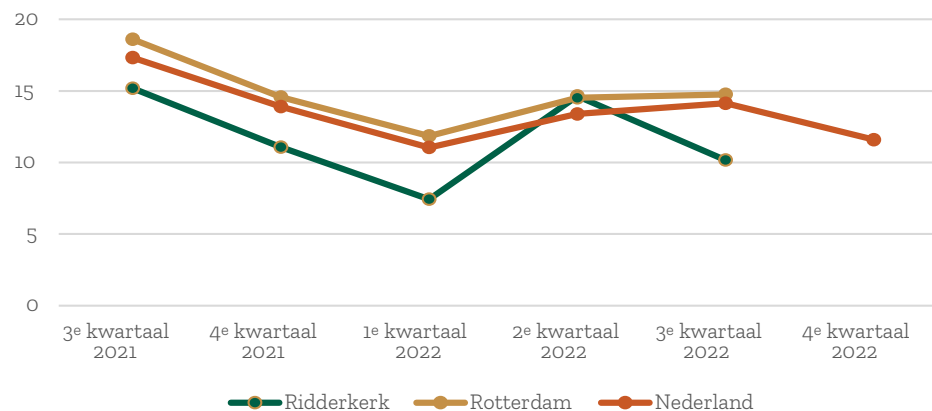
Bron: CBS

1) Leeftijd op peildatum

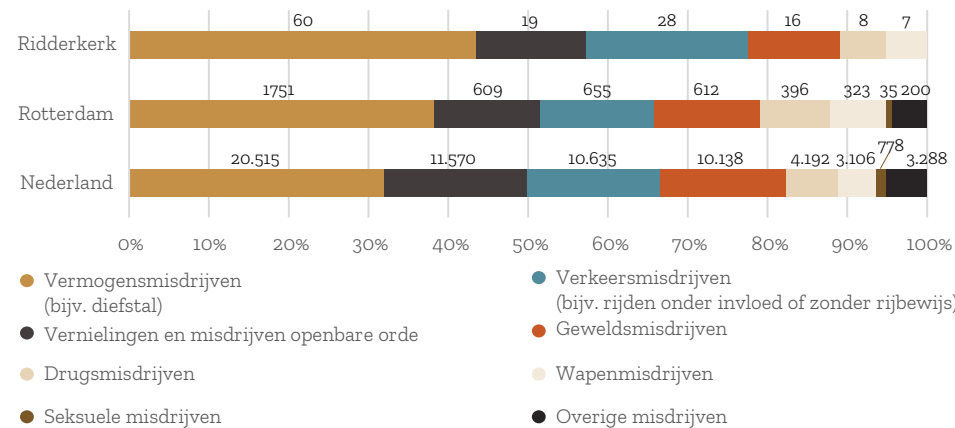
. = het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim

*) Voorlopige cijfers

Politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners

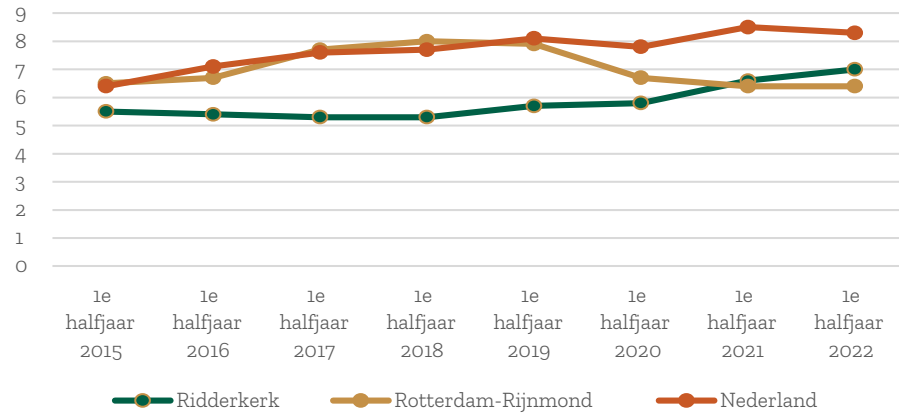
Aard van misdrijven door verdachte jeugdigen (CBS, 2021)

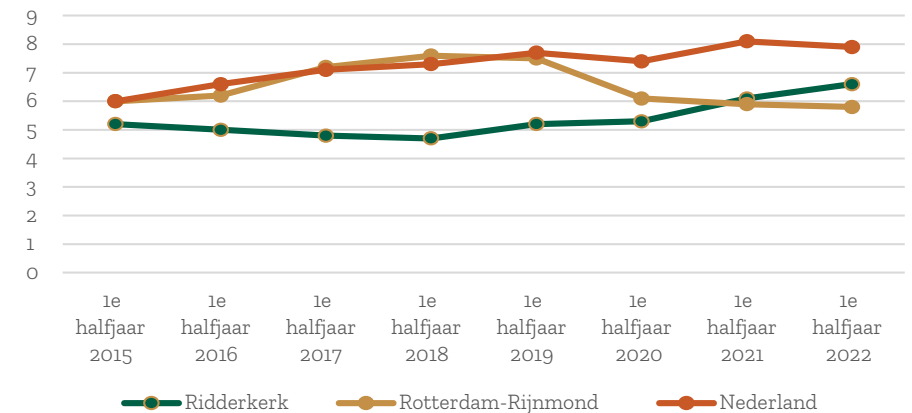
Wat valt op?

- De gemiddelde leeftijd van jeugdige verdachten (t/m 23 jaar) uit Ridderkerk en totaal Nederland was in 2021 18,5 jaar. In Rotterdam was de gemiddelde leeftijd 18,7 jaar.
- De politie registreerde in 2021 2.579 Rotterdamse jeugdigen als verdachten van 4.581 misdrijven en 85 Ridderkerkse jeugdigen van 150 misdrijven.
- Het merendeel betreft vermogensmisdrijven. Verkeersmisdrijven en vernieling staan in Ridderkerk respectievelijk op plek 2 en 3.
- Het aantal politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners is afgenomen door de tijd heen, wel was er het tweede kwartaal van 2022 een scherpe piek.

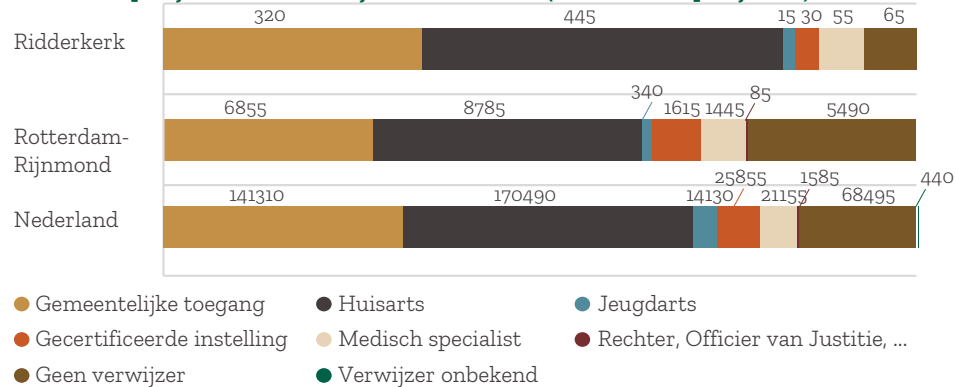
Jongeren met jeugdhulp in natura (totaal) (% van alle jongeren tot 23 jaar)

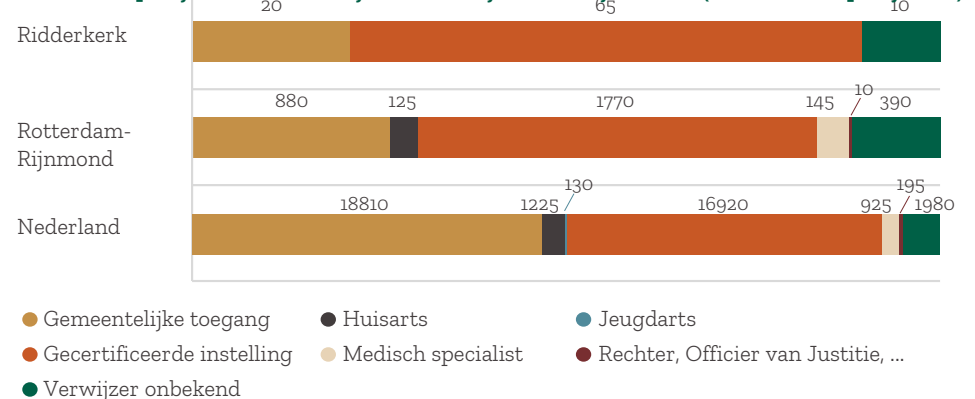
Jongeren met jeugdhulp in natura zonder verblijf (% van alle jongeren tot 23 jaar)

Aantal hulptrajecten naar verwijzer, 1e helft 2022 (% van alle hulptrajecten)

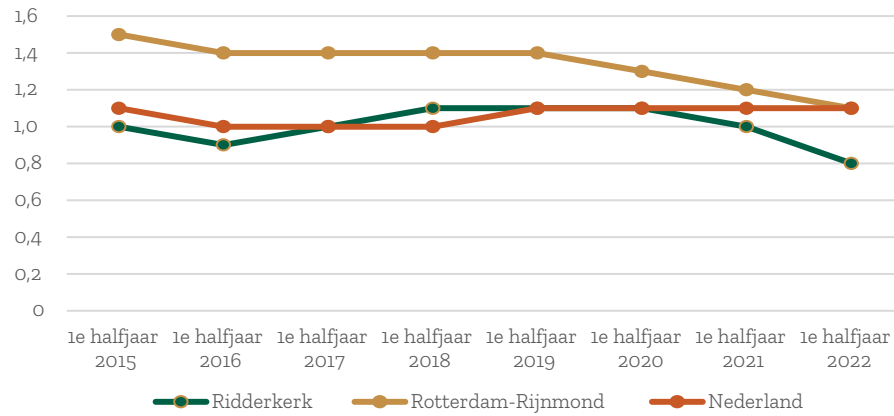
Aantal hulptrajecten met verblijf naar verwijzer, 1e halfjaar 2022 (% van alle hulptrajecten)

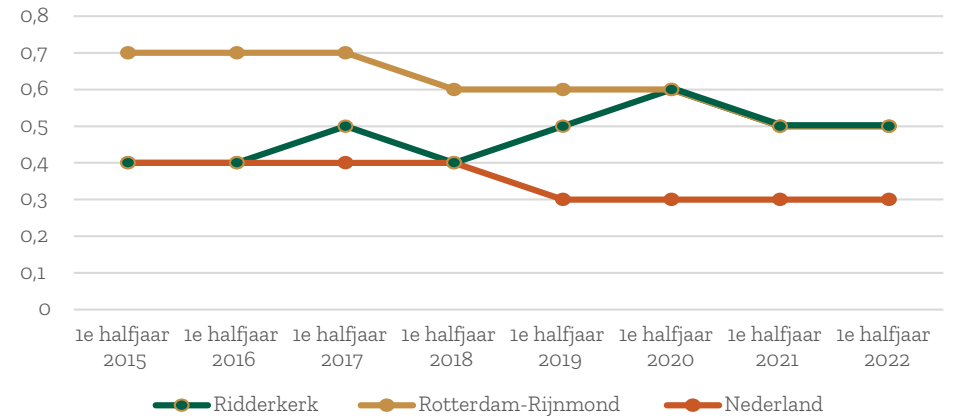
Wat valt op?

- Het aantal jongeren met jeugdhulp in natura, zowel met als zonder verblijf, lag in Ridderkerk lange tijd lager dan in de rest van Nederland. Bijvoorbeeld in 2018 lag het percentage jongeren met jeugdhulp in natura zonder verblijf in Ridderkerk op 4,7% en in Nederland op 7,3%. Inmiddels is het percentage jeugdigen dat gebruik maakt van jeugdhulp zonder verblijf in Ridderkerk meer vergelijkbaar met de rest van Nederland: in 2022 was dit 6,6% in Ridderkerk en 7,9% in de rest van Nederland.
- De huisarts, gevolgd door de gemeentelijke toegang vormen een belangrijk bron van verwijzers. Ten opzichte van de rest van Nederland, verwijst de huisarts relatief iets vaker in Ridderkerk naar jeugdhulp t.o.v. andere verwijzers.
- Als we inzoomen op verwijzingen naar verblijf, dan zijn de gecertificeerde instellingen de grootste verwijzer (70% van alle trajecten), gevolgd door de gemeentelijke toegang (20% van alle trajecten). Het aantal jeugdigen dat via de gemeentelijk toegang wordt verwezen ligt in Ridderkerk enigszins lager dan in de rest van Nederland.

Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)

Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)

Wat valt op?

- Het aantal jeugdigen in Ridderkerk met een jeugdbeschermingsmaatregel is de laatste jaren licht afgenomen (2018-2020 1,1%, 2022 0,8%). In Nederland algemeen is dit sinds 2019 stabiel rond de 1,1%.
- Het aantal jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel ligt in Nederland sinds 2019 stabiel rond de 0,3%; in de regio Rijnmond zien we een voorzichtige daling en in Ridderkerk fluctueert dit enigszins: in 2020 was dit 0,6% en in 2022 0,5%.

COLOFON

Opdrachtgever	Gemeente Ridderkerk
Auteurs	F.E.P.L. Sondeijker M. Compagner
Foto omslag	Mylene Siegers
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 [*] 3512 HG Utrecht [*] T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

ISBN 978-94-6409-212-7

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, maart 2023.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

[*Verwey-Jonker Instituut is per mei 2023 verhuisd naar Giessenplein 59C]

Bijlage 3 – Preventiematrix

Zoals in de inleiding reeds aangegeven wil de gemeente Ridderkerk graag preventief werken als het gaat om het aanpakken van jeugdproblematiek. In dit onderzoek hebben we geprobeerd zicht te krijgen op de interventies die worden ingezet. We hebben om die interventies te ordenen en daarmee ook inzichtelijk te maken wat er mogelijk nog mist in het aanbod de preventie-matrix gebruikt. Voor uitleg van de preventie-matrix zie <https://www.nji.nl/nieuws/hulp-bij-gebruik-preventiematrix>

Preventie is in de matrix verdeeld naar:

- Universele preventie; bedoeld voor alle jeugdigen of alle ouders zoals bijvoorbeeld voorlichting/psycheducatie over alcohol en drugsgebruik op jonge leeftijd of pesten.
- Selectieve preventie; gericht op groepen jeugdigen of ouders waarvan verwacht wordt dat zij vanwege bepaalde kenmerken een verhoogd risico lopen op het ontstaan van bepaalde problematiek. Hierbij kun je denken aan opvoedingsondersteuning bij kwetsbare gezinnen.
- Geïndiceerde preventie; daarbij gaat het om interventies waarvoor je een verwijzing of indicatie nodig hebt.

De matrix voor Ridderkerk staat op de volgende pagina. Hierbij dient opgemerkt te worden dat aanbod nog verre van compleet is. We hadden graag gebruik gemaakt van inkoopgegevens, bijvoorbeeld om de informatie meer te objectveren, maar dat was niet mogelijk. De informatie is nu verkregen door gesprekken met professionals die werken op snijvlakken van domeinen, al lang in de gemeente Ridderkerk werken en vanuit hun functie bepaald aanbod uitvoeren dan wel ernaar verwijzen. Vanuit verschillende organisaties is nog ander aanbod genoemd, maar omdat we niet exact weten wat dat aanbod inhoudt, konden we dit niet in de matrix plaatsen.

Idealiter hadden we van elk aanbod nog aangegeven of het gericht is op het kind, de ouder, het gezin of de bredere context en of het gaat om online aanbod, groepsaanbod of individueel aanbod. Dat is een slag die de Ridderkerkse professionals het best samen kunnen maken op het moment dat ze de matrix gaan aanvullen, door bijvoorbeeld kleuren aan het aanbod te geven (vb. groen voor groepsaanbod, geel voor individueel aanbod en blauw voor online aanbod).

Figuur 5.1 Preventiematrix Ridderkerk (niet limitatief)

	Gewenste situatie	Drie preventieniveaus			Probleem
		Universeel Mensen zonder bekende risicofactor(en) / problemen	Selectief Mensen met risicofactor(en)	Geïndiceerd Mensen met een probleem	
Veiligheid	Veilige thuissituatie (o.a. ouderschap en hechting)	Homestart	Social worker in gezin CJG Vivens thuisbegeleiding IHT	Wijkteammedewerker met specialisme HG Piep zei de muis MST MDFT	Huiselijk geweld / kindermishandeling
	Veilige thuissituatie (o.a. ouderschap en hechting)		KIES-training	MST MDFT KIES-training	(V)echtscheidingen
	Veilige sociale omgeving / prosociaal gedrag	Voorlichting op school/pestprotocol/ Taakspel?		Pameijer voor jongeren met beperking Specifiek LVB Stichting Overburen voor 18+ (amb. Beg.)	Pesten / uitsluiting
	Veilige sociale omgeving / prosociaal gedrag	Facet/Confro: Voorlichting op school Jongerenwerk Buurthuizen ('soos')	Halt Pak je kans Huisbezoek (door politie of wijkteams?) FACT	TACT Groepsaanpak Next Step	Jeugdcriminaliteit
	Veilige sociale omgeving / prosociaal gedrag	Facet/Confro: Voorlichting op school Jongerenwerk	Halt Pak je kans Huisbezoek (door politie of wijkteams?) FACT	TACT Groepsaanpak	Radicalisering
Gezondheid	Gezond gewicht	Thuis Op Straat Voorlichting op school?			Onder/overgewicht / obesitas
	Mentaal gezond	Thuis Op Straat Vertrouwenspersoon op school	HOERA Vriendenprogramma	HOERA Vriendenprogramma	Angst / depressie
	Gezonde leefstijl t.a.v. middelengebruik	Buurthuizen (soos gestopt met alcohol schenken) Voorlichting op school?			Verslaving
Participatie	Positief opvoedklimaat in alle leefomgevingen van het kind	Buurthuizen Thuis Op Straat Stichting Confro	Huisbezoek Pak Je Kans Next Step IHT	TACT	Tekortschietend opvoedklimaat in leef- omgeving van het kind
	Opgroeien met voldoende materiële middelen				
	Optimale school loopbanen	Leerplicht Jongerenwerkers Vertrouwenspersonen op school	Leerplicht(?)	Leerplicht(?)	Schoolverzuim / schooluitval/ thuiszit- ters
	Sociale cohesie / participatie / kwetsbare doelgroepen	Facet/Confro: voorlichtingen en trainingen Thuis Op Straat Buurthuizen			Sociale uitsluiting / beperkte zelfred- zaamheid / kwetsbare doelgroepen

COLOFON

Opdrachtgever	Gemeente Ridderkerk
Auteurs	F.E.P.L. Sondeijker M. Compagner
Foto omslag	Mylene Siegers
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Giessenplein 59 C 3522 KE Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

ISBN 978-94-6409-269-1

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, november 2023.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.